

Explanatio sancti Thome

dem eius. primo commemorat. Secundo ostendit eam a parentibus derivatam et non novitiam. Dicit ergo. Recordationem et. Fides necessaria est prelato qui est fidei custos. Heb. 11. Sine fide impossibile est placere deo. Et dicit. Non ficta. Vera enim pro opera bona est. Jac. 2. Ostende mihi sine operibus fidem tuam: ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. 1. Tim. 1. Finis precepti est charitas etc. Sap. primo. Effugiet fictum etc. Et hec non nova: sed habitavit primum in auita tua etc. Act. 16. dicit quod fuit filius mulieris vidue. Tertius autem vel per revelationem vel per indicia quod in te.

Lectio tertia.

Propter quam causam ammonet te ut resuscites gratiam dei que est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis deus spiritum timoris: sed virtutis et dilectionis et sobrietatis. Noli itaque erubescere testimonium domini nostri: neque me vincit eius: sed collabora euangelio secundum virtutem dei qui nos liberavit et vocavit vocatione sua sancta: non secundum opera nostra: sed secundum propositum suum et gratiam quam data est nobis in christo iesu ante tempora secularia. Manifestata est autem nunc per illuminationem salvatoris nostri iesu christi. qui destruxit quidem mortem: illuminavit autem vitam et incorruptionem per euangelium.

Supra promittit ei de bonis gratiis: hic hortatur ad usum gratiarum sibi datorum precipue predicacione euangelij. Et primo monet generaliter ad usum date sibi gratie. Secundo specificat quod illi sit usus gratie ibi. Noli itaque erubescere etc. Tertio primo ponit monitionem. Secundo etiam rationem ibi. Non enim dedit nobis etc. Dicit ergo. Fides non ficta in mente et auita et in te est. Propter quam causam etc. Gra dei est sicut ignis qui quando obrepat: sicut humanum timorem. In timothee effectus pusillanimitatis torpuit circa predicacionem. Et ideo dicit. Reversita gratiam sopita. 1. Thes. 5. Spiritum nolite extinguere. Et addit. Que est in te per impositionem manuum mearum a quibus ordinatur erat episcopus. In qua manuum impositione data est ei gratia spiritus sancti. Deinde cum dicit. Non enim etc. ponit rationem monitionis et sumit ex conditione divinorum munerum. Qui enim accipit munus operatur secundum congruentiam muneris: ergo secundum conditionem divinorum munerum debemus deo servire. Est autem duplex spiritus huius mundi. Et horum distinctio est: spiritus enim significat amorem quod nomen spiritus impulsione imponitur: et amor impellit. Duplex autem est amor: scilicet dei et hic est per spiritum dei et amor mundi et hic est per spiritum mundi. 1. Cor. 2. Non enim accepimus spiritum huius mundi etc. Spiritus sunt mundi faciunt amare bona mundi et timere mala temporalia: et ideo dicit. Non enim dedit nobis deus spiritum timoris sed mundant: quia huius deus aufert a nobis. Mat. 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus etc. Est alius spiritus timoris domini et sanctus et iste facit ut timeat deus: hic autem est sine pena et sine offensa et hic est a deo. Mat. 10. Timeate eum qui potest animam et corpus perdere in gehennam. Et addit: sed virtutis quod per spiritum sanctum dirigimur in malis et hoc per virtutem scilicet fortitudinis contra adversa mundi. Luc. 11. Sedete in civitate donec induamini virtute ex alto. Tertio dirigimur in bonis quod quantum ad affectionem ordinamur per dilectionem charitatis duos quos omnia que colligit refert in deum. In dicit sed dilectionis. 1. Re. 3. Qui non diligit manet in morte. Tertio quod ad bona

exteriora et ideo dicit. Et sobrietatis id est omnes temperantie servando debitum modum et mensuram: ut scilicet temperate vivatur bonis mundi. 1. Thes. 2. Sobrie et iuste et pie vivamus in hoc seculo etc. 1. Thes. 3. Soporiet enim est irreprehensibile vniuersi vroris virum sobrium etc. Deinde cum dicit. Noli etc. specificat usum gratie: et primo excludit contraria huic usui. Secundo hortatur ad usum gratie ibi. Sed collabora etc. A solita autem predicacione poterat impediri propter duos. Primo per erubescencia. Secundo ex parte apostoli quam patiebat propter euangelium: et ideo quod ad primum dicit. Noli itaque scilicet ex quo habes spiritum fortitudinis erubescere etc. Predicatio enim christi si referatur ad sapientiam mundi videbitur stulta vnde erubescencia habere videbat. 1. Cor. 1. Nos autem predicamus christum crucifixum iudeis quidem scandalum: gentibus autem stulticiam etc. Ro. primo. Non enim erubescit euangelium. Luc. 9. Qui me erubuerit et meos sermones hinc filii hominis erubescet etc. Quantum ad secundum sciendum est quod si latro videt aliquem suspensum erubescit se confiteri socium eius. Sic quod apostolus erat vincens poterat eum timothee erubescere: et ideo dicit. Mecum me vincit etc. Ephe. 6. Pro quo legatione fungor in casthana. Eccl. 4. Non reueraris proximum tuum in casu suo etc. Deinde cum dicit. Sed collabora etc. hortatur ad usum gratie et primo in generali. Secundo ostendit ex qua fiducia hunc usum aggreditur ibi. Secundum virtutem etc. Hic manifestat quod dixit ibi. Non secundum etc. sed collabora. Dicit ergo ne erubescas sed simul mecum labora. 1. Cor. 3. Unuiusquisque pro propria mercede accipiet. Et dicit euangelio quod potest esse ablatiui casus et hic est euangelio predicando dativi casus et sic ad laudem euangelij et ut scilicet crescat. Sap. 3. Honorum laborum gloriosus est fructus etc. Et hoc cum fiducia non propria quod non sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis: quasi ex nobis etc. Sed secundum dei virtutem id est habendo fiduciam de virtute dei. Eccl. 40. Qui dat lassum virtutem et his qui non sunt fortitudinem et robur multiplicat. Hec virtus manifestat per duos scilicet spiritum ad effectum quod liberamur a malis. Et ideo dicit. Qui nos liberavit. 1. Thes. 5. Liberavit nos de manu inimici et insidiatoris in via. Ro. 8. Si filius vos liberauerit et quantum ad hoc quod vocat nos ad bona. Et vocavit vocatione sua sancta: quia vocat ad sanctificandum. Ro. 8. Quos predestinavit hos et vocavit. 1. Thes. 2. Qui de rebus nebris nos vocavit in admirabile lumen suum. Et manifestat quedam que dicit dices. Non secundum opera etc. ubi ostendit quod per virtutem dei liberati et vocati sumus non per humanam. Et primo ostendit causam vocationis nostre et liberationis esse a deo. Secundo processum causae ibi. Que data est etc. Tertio promittit datorum cause scilicet gratie et eius conservacionem ibi. Qui destruxit etc. Dicit ergo vocavit non per nostram virtutem quod scilicet non per opera nostra que sunt effectus virtutis. 1. Thes. 3. Non ex operibus iusticie que fecimus nos sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit etc. sed virtutis eius. Est autem duplex causa humane salutis que est a deo. Una est eterna scilicet eius predestinatio. Alia est temporalis scilicet gratia iustificans. Quantum ad primum dicit. Secundum propositum id est predestinationem que est propositum miserendi. Ephe. primo. Operatur omnia secundum propositum voluntatis sue. Ro. 8. His que secundum propositum vocati sunt sancti etc. Quantum ad secundum dicit. Et gratiam. Ro. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius etc. Circa processum gratie primo ostendit quod est preparata gratia. Secundo quod collata. Tertio per quem. Primum ostendit cum dicit. Que data est etc. i. prout est nobis dari ante tempora secularia sicut dicit per hunc. Seculum nihil aliud est quam mensura durationis aliquarum rerum: vnde diuersa secula diuersa sunt etates hominum. Unde vnum seculum durat mille annis quia homo videt vivere quantum est in memoria hominum que non excedit mille annos. Tempora ergo secularia sunt que mensuratur res mutabiles et hec inceperunt cum mundo sed predestinatio ante mundum. Ephe. 1. Elegit nos in ipso ante

in epistolam II ad Timotheum I

constitutionem mundi etc. Et dicit. In xpo ie su: quia nō sumus electi vt saluemur p p̄rijs meritis: sed per gratiā xp̄i: quia sicut p̄destinatio salutem nostram ita modum salutis nostre. Job. p̄mo. Gratia et veritas per iesuz xp̄m facta ē: S; hec p̄destinatio prius erat occulta sed nūc est manifesta: et quomodo: sicut p̄ceptus cordis per opa: unde nunc in effectu operis suis electis manifestavit p̄ illuminationē p̄prie loquit̄. manifestare enī est in lucē ducere Job. 18. Abscondita p̄duxit in lucem. Sic ergo manifestata ē per hoc q̄ misit xp̄m nos illuminantē. Esa. 60. Surge illuminare hierusalem quia venit lumen tuum. etc. Lucē p̄mo. Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent etc. Deinde cum dicit. Qui destruit etc. cōmendat xp̄m illuminatorem et primo ei⁹ virtutem quantum ad mala que abstulit. Secūdo quantum ad bona que cōtulit. Dicit ergo xp̄s p̄pter hoc q̄ p nobis passus fuisse deo pro peccatis nostris. p̄mo Pet. 3. Christus semel pro peccatis nostris mortuus ē etc. Et peccatū erat causa nostre mortis corporalis Roma. 6. Stipēdia enim peccati mors: et ideo destruendo peccatum destruxit mortem. Deic. 13. Ero mors tua o mors etc. Cōtulit etiam perfecta bona. primo anime in presenti p̄ gratiam fidei. Abac. 2. Iustus meus ex fide vivit. Sed ē imperfecta hec vita sed perficietur in gloria. Jo. 17. Hec ē vita eterna vt cognoscant te etc. Secūdo mortalitatem carnis resistentem ex gloria aie. i. Cor. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem etc. Job. 10. Ego veni vt vitam habeant sc; iam per gr̄am et abundantius per gloriā in futuro. Itē ibidē. Dis qui vivit et credit in me nō morietur in eternū.

Lectio quarta.

In quo positus sum ego p̄dicator et apostolus et magister gentium. Ob quā cām etiā hec patior sed nō confundor. Scio enī cui credidi et certus sum: qz potēs ē depositū meū servare in illū diē. Formā habe sanorū verborū que a me audisti in fide et in dilectione in xpo iesu. Bonū depositū custodi p̄ spiritū sanctū qui habitat in nobis. Scis enī hoc q̄ auersi sūt a me oēs qui in asia sunt: ex quibus ē philetus et hermo genes. Det misericordiā domin⁹ one sifori domui: quia sepe me refrigeravit et catenā meā non erubuit: sed cū romam venisset sollicitate me q̄sivit et inuenit. Det illi dñs inuenire misericordiam a deo in illa die. Et quanta ephesi ministravit mihi: tu melius nosti.

Supra monuit ad sollicitā xp̄i predicationem: hic inducit ad hoc per sui exemplum et primo ponit hoc. Secūdo inducit ad sui sequelam ibi. Formā habens etc. Tertio ostendit sequendi necessitatem ibi. Scis hoc etc. Itē primo ponit suū officiū. Secūdo ostendit que patitur pro sui officij executione ibi. Ob quā causam etc. Tertio spei certitudinem ibi. Scio enim etc. Describit autem officiū suum tripliciter: quia dicit se predicatorem ad excitādū ad bonos mores. infra. 4. Predica verbum. in ista oportune impotune etc. Mar. ultimo. Predicate euāgelij omni creature etc. Apostolū ad regendū eccliam qz apozoli sunt prelati ecclesie. Gal. 2. Qui operatus ē petro i

apostolatū circumcissionis operatus ē et mihi inter gētes etc. Et magistrum institutū ad docendū fidei sanitatem et cognitionē dei. i. Timo. 2. Doctor gentium in fide et in veritate. Jobel. 2. Filij syon exultate et letamini in dño deo nostro qui dedit vobis doctorem iusticie etc. S; dicit in quo positus sū ego etc. Abi nota tria. Prio qz ipse nō assumpsit sibi sed ab illo positus ē Heb. 5. Nemo assumpsit sibi honorē sed qui vocatur a deo tanq̄ aaron etc. Scio in positione designat̄ ordo: item firmitas quia finem ordinem rōnis institutus firmiter mansit. Job. 15. Posui vos vt eatis et fructum afferatis et fructus vester maneat etc. Iudic. 5. Stelle manentes i ordine et cursu suo Deinde cum dicit. Ob quā cām etc. ostendit que patitur pro sui officij executione dicens hec aduersa patior: sc; vincula et tedia: et hoc pro fide xp̄i: infra. 2. Laboro vsq; ad vincula etc. Et dicit ob hanc cām qz pati simpliciter nō ē laudabile sed p̄pter iustam cām. Mar. 5. Viri qui persecutionem patiuntur p̄pter iusticiam etc. Et id nō ē ei ad confusionē qui patit̄ p̄pter iusticiā. i. Pe. 4. Nemo vestrū patiat̄ quasi homicida aut fur aut maledicus aut alienorum appetitor: si autē vt christianus non erubescat etc. Act. 5. Ibant apostoli gaudētes etc. Deinde cum dicit. Scio etc. ponit certitudinē spei: que facit eum non cōfundī etiā hec puenit ex magnitudine dei p̄mittentis. Et ideo dicit. Cui credidi etc. Et nota qz vno modo credere ē actus fidei et ē sensus. Scio etc. id ē scio qz ille qui promisit ē verax et potens ad reddendā vitam eternam quā repromisit homini fideli existenti. Sed cōtra ex hoc sequit̄ qz eadē est scia et fides et idē ē scitus et creditū qd ē impossibile quia de rōe sciti ē qz videat̄: de rōne crediti qz nō. Respondeo in fide duo sunt sc; id qd credit et ille cui creditur. De eo qd creditur nō pot̄ eē scientia quia sic perderet crediti rōnem sed de eo cui credit̄ est scientia quia per euidentissimā rōnem ē scitum qz deus ē verax. Et sic dicit Cui credidi. i. Jo. 4. Nolite omni spiritū credere: sed probate spūs si ex deo sunt. Pro. 14. Innocēs credit omni verbo etc. Alio modo dicit credere fidei eius cui cōmittit rem suā et hic sensus ē verus: quasi dicat. De ipm. labores et possessiones credidi. i. cōmisi deo: scio qz potens est depositū meum servare etc. Et nota qz depositū dicit dupliciter. Vno modo qd ego deponui. Et sic hō deponit apud deū salutē suā qn se deo totū cōmittit. i. Pe. 5. Vram sollicitudinē vram in eū p̄sidentes qm̄ ipi cura est de vobis etc. ps. Facta sup vrim curā tuā et ipse te enutriet etc. Itē deponit opa sua qn sc; nō statim recipit remunerationē suā sed in postē. Et sic qui bñ facit deponit illud apud deū: et hoc vsq; in illum diem quando indicabit̄ occulta hominū: quia tunc reddet deus mercedem laborum suorū. i. Sap. 10. et Esa. 3. Dicit iusto qm̄ bene. quoniam fructū adinventionū suarū comedit etc. Vel depositū id ē qd penes me positus ē sc; officiū euangelij. Act. 9. Has electōis ē mihi iste vt portet nomē meū etc. Etiā de⁹ ē potens cōseruare suū aplm vsq; ad mortē suam. Deinde cū dicit. Formā hīs etc. inducit ad seq̄lā sui et ē duplex littera. Vna dicit̄ habere: altera hīs. Si dicit hīs sic prio ponit idoneitatē quā pponit timotheo ad imitandū exemplū apli. Secūdo hortatur ad imitandū ibi. Bonū depositū etc. Apostolus autē bonā idoneitatē habuit fm̄ duo. s. fm̄ eruditionem quantum ad cognitionē. Et id dicit. Sanorū verborū etc. Itē fm̄ virtutem. Tñ dicit. In fide et dilectōe. Dicit ergo. Nō potes te excusare si patienter te non habeas vsq; ad vincula sicut ego: qz tu es habens formam sanorum verborum scilicet que non continent falsitatis corruptionem. Titum. 2. Loquere que decet sanam doctrinam. Et dicit doctrina sana nō corrupta effectiue quia nos sa

Explanatio sancti Thome

hos facit. Et addit. **Q**ue a me audisti: quasi dicitur non es deceptus quia hoc tibi tradidi quod a christo audisti. **1. Cor. 15.** Ego enim accepi a domino quod et tradidi vobis. **Luce 10.** Qui vos audit me audit et. Et hoc in fide et dilectione quia si aliquis omnia verba sana sciret et non crederet non esset idoneus: nec etiam diligeret quia de facili recederet a doctrina vel per adversa vel per prospera. **Heb. 11.** Sine fide impossibile est placere deo **1. Job. 3.** Qui non diligit manet in morte et. Et hoc in christo iesu quod vera fides est eorum que christus docuit et vera dilectio est in christo qui dedit spiritum sanctum pro quo deum diligimus. **Hec igitur habens custodi bonum depositum quod scilicet dedi tibi id est officium predicationis ut nunquam a veritate recedas nec propter timorem officii predicationis villo tempore dimittas. **1. Tim. 4.** Omni custodia serva cor tuum et. **1. Tim. 6.** Timothee depositum custodi et. Et hoc custodi bono adiutorio scilicet per spiritum sanctum. **1. Tim. 3.** Nescitis quia templum dei estis et spiritus dei habitat in vobis et. **Secundum aliam litteram monet ad duo. Primo ad sanam doctrinam. Secundo ad perseverantiam in ea in fine quam dico et quando non imitatur. Deinde cum dicit: scis hoc et. ostendit necessitatem monitionis ex defectu et profectu aliorum. Quando enim aliquis videt aliquos sociorum suorum proficere et aliquos deficere nititur sequi bonos. Et ideo primo commemorat deficientes: scilicet proficientes ibi. **Dei misericordiam et. ostendit ergo quid custodiat alius est periculum. 1. Tim. 10.** Qui se existimat stare videat ne cadat et. Et ideo dicit. **1. Tim. 10.** In fallacia erant pleni simulate enim fuerat apostolus scilicet addisceret unde faceret calumniam apostolo. **1. Tim. 10.** Qui sunt aversi si a fine sunt modo in alia inter quos seipsum sunt isti duo qui convenerunt per iacobum. Deinde cum dicit. **Dei misericordiam et. ostendit aliorum profectum et precipue cuiusdam onesiphori commemorans. Primo bona que sibi contulit rome. Secundo que in asia. Item primo optat ei dei misericordiam. Secundo ostendit meritum misericordie. Tertio tempus misericordie. Primo cum dicit. **Dei misericordiam et. Recte optat ei misericordiam quia presens vita miseria est **1. Job. 14.** Homo natus de muliere brevis vivens tempore: replet multis miseriis et. Dicit dei non solum persone sed familie quia propter bonitatem unius dereliquitur gratia ad totam familiam. **Mat. 10.** Si quidem fuerit domus illa digna veniet pax vestra super eam et. Meritum autem misericordie est misericordia quam habebat in apostolum. Unde dicit: quia sepe me refrigeravit: scilicet quietem prestando. **Mat. 5.** Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. **Ecc. 18.** Nonne ardorem refrigerabit ros et. **1. Pet. 16.** viscera sanctorum requieverunt pro te frater et. Et cathenam meam et. infra. **2.** Laboro vobis ad vincula: quasi male operans et. non erubuit sed cum romana venisset sollicitus ut amicus quesivisset. **Ecc. 6.** Si possides amicum in reparatione posside illum et. **1. Tim. 17.** Omni tempore diligit qui amicus est et. Optat autem misericordiam futuri seculi cum dicit. In illa die in qua scilicet dominus iudicabit omnes quoniam misericordia est necessaria: non solum autem rome sed et ephesi. Et ideo dignus est divina misericordia.********

Capitulum secundum.

Ergo fili mi confortare in gratia quam est in christo iesu: et que audisti a me pro multis testes: hec commenda fidelibus hominibus qui idonei erunt et alios docere. Labora sicut bonus miles christi iesu. Nemo militans deo implicat se negotiis se-

cularibus ut ei placeat cui se probavit. Nam et qui certat in agone: non coronabitur nisi legitime certaverit. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus accipere. Intellige que dico: dabit enim tibi dominus in omnibus intellectum.

Supra induxit timotheum ad diligentem evangelii predicationem: inducit eum hic ad constantem tolerantiam martyrii. Et primo inducit eum a sustinenda passione pro salute fidelium. Secundo docet eum qualiter resistat infidelibus. **1. Tim. 1.** Noli verbis et. **1. Tim. 1.** Primo inducitur preparatio ad martyrium sustinendum. Secundo exhortatio martyrii ibi. **1. Tim. 2.** Preparatio martyrii promittit quantum ad tria. **1.** Primum est animi fortitudo. **2.** Secundum est bonorum dispensatio ibi. **1. Tim. 2.** Et que audisti et. **3.** Tertium est fructuosus militie labor ibi. **1. Tim. 2.** Labora et. **1. Tim. 2.** Requirit autem ad martyrium animi fortitudo que est circa pericula mortis: et ideo dicit. Tu ergo fili mi scilicet que per evangelium genui confortare in gratia: **1. Tim. 2.** Viriliter agite et confortetur cor vestrum et. non in te scilicet cuius fortitudo est vana sed in deo. **1. Tim. 2.** Confortamini in domino et in potentia virtutis eius et. **1. Tim. 2.** In gratia. **1. Tim. 2.** Gratuito dei dono pro christo. **1. Tim. 2.** Veritas per iesum christum facta est et. **1. Tim. 2.** Secundum est dispensatio bonorum. Circa quod notandum est quod quando aliquis adducit ad mortem disponit de suis. Non ergo minus debet esse sollicitus scilicet de bonis spiritualibus sibi creditis quam non dispereat post eorum mortem sed alijs credant: et ideo monet eum ut si ad martyrium venerit quod dispenset doctrinam fidei. Et primo ponit quod accepit quod pro auditu. Unde dicit. Que audisti a me et ego a christo. Et dico a me non singulariter sed communi firmata pro multis testes id est pro legem et prophetas **1. Tim. 2.** Testificata a lege et a prophetis et. **1. Tim. 2.** Vel pro apostolos. **1. Tim. 2.** Sicut enim ego sue illi sic predicavimus et sic credidistis et. **1. Tim. 2.** Hec commenda in quantum sunt accepta. **1. Tim. 2.** Quia sine fictione videlicet sine invidia coico et. **1. Tim. 2.** Fidelibus hominibus: ut scilicet non querant lucrum temporale sed gloriam dei. **1. Tim. 2.** Die iam queritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur et. **1. Tim. 2.** Fidelis servus et prudens que constituit dominus super familia sua et. **1. Tim. 2.** Qui sunt idonei ad dispensandum. Debet autem esse idoneus tripliciter. **1.** Primo intellectu ut sint sapientes ad intelligendum. **1. Tim. 2.** Ego dabo vobis os et sapientiam et. **1. Tim. 2.** In linguas ut facundi ad docendum. **1. Tim. 2.** Dominus dedit mihi linguam eruditam ut sciam suscitare eum qui lassus est verbo et. **1. Tim. 2.** Ope quod cepit iesus facere et docere. **1. Tim. 2.** Deinde cum dicit. Labora et. ponit tertium scilicet legitimum militie labor ad quem primo hortat. Secundo ponit laboris primum ibi. **1. Tim. 2.** Nam et qui et. **1. Tim. 2.** Tertio militie stipendia. **1. Tim. 2.** Laborantem et. **1. Tim. 2.** Primo hortat ad legitimum laborem. Secundo exponit quis labor sit legitimus ibi. **1. Tim. 2.** Nemo et. Dicit ergo Labora et. Est autem tripliciter aliquid miles christi. **1.** Primum in quantum pugnat contra peccata. **1. Tim. 2.** Militia est vita bonis super terram et. **1. Tim. 2.** Cunctis diebus quibus nunc milito expecto et. Et hec pugna est contra carnem mundum et diabolum. **1. Tim. 2.** Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem et. Secundo est aliquid miles christi pugnando contra errores. **1. Tim. 2.** Corinthio. **1. Tim. 2.** Arma militie nostre non sunt carnalia: sed potentia deo ad destructionem munitionum consilia destruentes et. **1. Tim. 2.** Tertia est militia martyrii contra tyrannos. Et hec est laboriosior. **1. Tim. 2.** Nunquid est numerus militum eius. Et non debet quiescere miles quia dicitur a militia sustinenda. **1. Tim. 2.** Deinde cum dicit. Nemo et. exponit quid sit legitimus labor. Et primo inducit eum ad laborem. Secundo ostendit qualis debet esse bonus miles ibi. **1. Tim. 2.** Et ei pla-

in epistolam II ad Timotheum II

cētā. Primo circa primū duo facit quia exemplū po-
 nit. Secundo manifestat. Dicit ergo. Nemo ꝛc. Circa
 primū sciendum ē qd alius ē finis militie spūalis ꝛ alius
 est finis militie corporalis: quia finis militie corporalis
 est vt obtineat victoriam contra hostes patrie: ꝛ iō milites
 debent abstinere ab his que abstrahunt a pugna pu-
 ta a negocijs ꝛ delicijs. p̄me. **Cor. 9.** Qui in agone cō-
 tendit ab omnibus se abstinere ꝛ. Sed militie spūalis fi-
 nis ē vt victoriam habeant ab hominibus qui sunt con-
 tra deum: ꝛ ideo oportet qd abstineant ab omnibus que
 distrahunt a deo: hec autem sunt negocia secularia: quia
 sollicitudo huius seculi suffocat verbum. Et ideo dicit is-
 plicat se. Sed contra. Negocia secularia sunt tempora-
 lia: hoc autem apostolus fecit quādo vixit de labore ma-
 nuum suarum. Respondeo dicendū est qd apostolus dis-
 cit implicat ꝛ non dicit exerceat: ille autem eis implicatur
 cuius curat sollicitudo iniungitur circa ipsa. Et tūc p̄-
 p̄ie ipsa hec interdiciuntur militibus xp̄i in quibus ostē-
 ditur non esse necesse implicari animū. Itē non dicit sim-
 pliciter implicatur sed dicit implicat se: quia quandoq̄
 implicatur ꝛ non se implicat. Implicat enim se quando
 sine pietate ꝛ necessitate assumit: sed quando necessitas
 officij pietatis ꝛ auctoritatis exercetur tunc non impli-
 cat se sed implicatur huiusmodi necessitate. **Roma. 16.**
Assistatis ei in quocunq̄ negocio vestri indiguerit. Tan-
 ta autem quare nō debet se implicare ē vt ei placeat. p̄me
Job. 2. Si quis diligit mundum non est charitas p̄ris
 in eo. Qui enim est miles xp̄i deuotus se ad militandus
 deo: ꝛ ideo v3 conari vt ei placeat cui se deuotus. ¶ De-
 inde cum dicit. Nam ꝛ qui ꝛc. ponit laboris premium.
 Et quia diceret aliquis. O paula magna imponis: sed
 quis est eorum fructus? Respondet assumatis exemplū
 in pugnis secularibus vbi non omnes sed legitime pu-
 gnantes accipiunt coronam. Sic ergo erit ꝛ in spūalib⁹
 qd nullus coronabitur nisi seruet debitas leges pugne.
 p̄me. **Cor. 9.** Illi quidem vt corruptibile coronam ac-
 cipiant: nos autem incorruptam. ꝛc. **Sap. 4.** Imperpe-
 rum coronata triumphat ꝛc. ¶ Deinde cum dicit. La-
 borantem ꝛc. ostendit stipendia interdiciatq̄ ei negocia
 secularia. Et primo proponit stipendia sub metaphora.
 Secundo exponit ibi. Intelligit ꝛc. officium enim p̄di-
 catorum ꝛ doctorum est officium militum: inquantū in-
 surgunt contra hostes ꝛ vicia. Item agricolę inquantū
 fructum faciunt promouendo ad bona: huius. Ager est
 ecclesia ꝛ p̄cipalis agricola est deus interius ꝛ extern⁹
 operans. **Jo. 15.** Ego sum vitis vera ꝛ pater me⁹ agrico-
 la est ꝛc. Homines autē exterius adhibet ministerijs. ꝛ.
Cor. 3. Ego plantauit apollo rigauit: deus autē incre-
 mentum dedit ꝛc. Isti sunt exteriores agricolę. **Job. 31.**
 Si animam agriculturalum eius affliri ꝛc. Isti ergo agri-
 colam oportet fructum accipere: huius fructus sunt ope-
 ra virtutum. **Ecc. 24.** Flores mei fruct⁹ honoris ꝛ hos-
 nestatis ꝛc. **Gal. 5.** Fructus autem spiritus est charitas
 gaudium: pax patientia ꝛc. Inter hos fructus sūt ꝛ fru-
 ctus elemosynarum. **Act. 9.** Hec erat plena fructib⁹ hos-
 nis ꝛ elemosynis quas faciebat. Isti ergo debet p̄ncipi-
 paliter fructum percipere vt ip̄i gaudeat. p̄cio de sub-
 ditōrum fructibus. **Phil. 4.** Itaq̄ fratres mei charissi-
 mi ꝛ desiderantissimi gaudium meum ꝛ corona mea ꝛc.
 Secundo de subsidijs temporalibus nō pro p̄mio p̄nci-
 pali sed stipendio. **Gal. 6.** Communicet autem is qui ca-
 thetizatur verbo: vel qui se cathetizat in omnib⁹ bonis.
Mat. 10. Dignus est operarius cibo suo. ¶ Deinde cuz
 dicit. Intelligit ꝛc. exponit que dixerat sequens modus
 xp̄i post parabolas. **Mat. 13.** Qui habet aures audiēdi
 audiat. Quasi dicat. Reducet hec ad intelligentiā spūalē

Dan. 16. Intelligentia enim opus est i visione: quasi bi-
 ceret aliquis: tu dicis accipe stipendium o timothee: sed
 tu non facis quia de labore manuum vis viuere. Unde
 intellige quia est necessaria discretio: quia ibi non sūt ac-
 cipienda vbi ē occasio auaritie contra euangeliū vel pro-
 pter cupiditatem vel propter otium ꝛ hoc poteris intel-
 ligere: quia dabit ꝛc. p̄me **Job. 2.** Anctio docebit vos
 de omnibus. ꝛc.

Lectio secunda.

Memor esto dominū iēsu xp̄m resur-
 rexisse a mortuis ex semine dauid sūt
 euāgelii meū i quo laboro vsq̄ ad
 vincula quasi male operans. sed verbuz dei
 nō est alligatū. Ideo oia sustineo prop̄ ele-
 ctos: vt ꝛ ip̄i salutē cōsequant̄ que est i xp̄o
 iesu cū gloria celesti. Fidelis sermo. Nam si
 cōmortui sum⁹: ꝛ cōuiuem⁹: si sustinebim⁹
 ꝛ cōregnabim⁹. si negauerimus ꝛ ille nega-
 bit nos. si nō credimus. ille fidelis p̄manet
 negare seipsū non potest. Hec cōmone testi-
 ficans corā deo. Noli cōtēdere verbis ad ni-
 hil enim vtile est nisi ad subuersionē audi-
 entium. Sollicite autem cura teipsū proba-
 bilem exhibere deo: opariū incōfussibileꝛ re-
 cte tractantem verbum veritatis.

Supra ponit preparatio ad martyrium: hic ponitur ex-
 hortatio ad ip̄m: ꝛ primo p̄mittit exemplum premij. Se-
 cundo exemplū martyrij ibi. In quo laboro ꝛc. Tertio
 manifestat consequentiam premij ad martyriū ibi. Fide-
 lis sermo ꝛc. Nam premium mortis preciose martyrij ē
 resurrectio gloriosa: cuius exemplum precessit in capite
 nostro xp̄o. Et iō dicit. Memor esto. Quasi dicat. Dīm-
 nrm iesum xp̄m supple habe in mēte contra tribulatiōes
Prover. 3. In oibus vijs tuis cogita illū: ꝛ ip̄e diriget
 gressus tuos. Multa enim sunt in eo cogitanda: sed spe-
 cialiter resurrectio. Ad hanc enim oia ordinant̄ et preci-
 pue totus xp̄iane religionis status. **Ro. 10.** Si confite-
 ris in ore tuo dominū iesum ꝛ in corde tuo credideris qd
 deus excitauit illuz a mortuis saluus eris. Et nota qd nō
 dicit resuscitatū qd ꝛ si p̄ eū suscitauerit tū pp̄ta etiam
 virtute resurrexit ꝛ ē p̄m⁹ resurgentiū. **1. Cor. 15.** S3
 qd sūt naturā hūanā surrexit ꝛ mortu⁹ ē ex semine dauid.
Ro. 1. Qui fact⁹ ē ex seie dauid sūt carnē ꝛc. ¶ Scdm
 euangeliū meū. i. a me p̄dicatū. **1. Cor. 15.** Morū autē fa-
 cio vobis euangeliū qd p̄dicauit vobis ꝛc. Qui p̄dicat
 euāgelii ē minister euāgelij: sicut qui baptizat ē mīster
 baptisimi. Tamen non potest dici baptisima meū s3 euā-
 gelium sic. Et hoc ideo quia multum facit exhortatio et
 sollicitudo. ¶ Deinde cum dicit. In quo laboro ꝛc. ostē-
 dit se in exemplum martyrij ꝛ primo eius penam. Scdm
 eius cām ibi. Ideo omnia ꝛc. Tria autē ostendit eē in pe-
 na scz acerbitate obprobriū ꝛ cōstantiā. Acerbitate post
 eū dicit. In quo scz euāgelio p̄dicādo vel p quo laboro
 id ē affligor: ꝛ hoc vsq̄ ad vincula: qd qñ hanc epistolaz
 scripsit erat rome i vinculis. **Ephe. vi.** Ministeriū euā-
 gelij p quo legatiōe fungor in cathena. Obprobriū qd
 tū ad infideles eū dicit. Quasi male operans: xp̄iani enī
 tūc reputabant pessimi. **Luc. 9.** Bū eritis cū vos ode-
 rūt homines ꝛ separauerint ꝛ exprobrauerint ꝛc. Chri-
 stus etiam fuit damnatus quasi male operans. **Esa. 53.**
 Et cum sceleratis reputatus est. Constantiam autem

Explanatio sancti Thome

dicit cum dicit. **S**3 Xbum dei. **tc.** licz enim corpus sit
 alligatu tamen verbum dei non e alligatu: quia pdicatio
 fuit ex voluntate apostoli que libera e et precipue ppter
 efficaciam charitatis que nihil timet. **Ro. 8.** **C**ert^o sum
 enim quia neqz mors neqz vita **tc.** Quia sicut pme **Jo.**
3. dicitur: **M**aior est deus corde nostro **tc.** Et dicitur q
 in vinculis existens multos conuertit. **¶** Deinde cuz di
 cit. **I**deo omnia **tc.** Ostendit causam quia martyre non
 pena facit sed causa. **D**uplex autem est causa martyrij. **s.**
 propter diuinu honorem et salutem proximi. **P**rope des
 um quide: quia **Roma. 8.** **P**ropter te mortifi camur to
 ra die **tc.** **P**ropter salute proximo quia dicit hic **P**ro
 pter electos. **Job. 15.** **M**aiorem charitatem; nemo habz
 vt animā suam ponat quis pro amicis suis **tc.** pme **Jo.**
3. **Q**uoniam ille pro nobis animā suā posuit et nos debe
 mus pro fratribus animas ponere. **E**t dicit propter eles
 ctos quia quecunqz bona sunt specialiter cedunt in bo
 num electorum nō reprobora. **E**t quomodo: vt et ipi **tc.**
Sed nunquid nō sufficit passio xpi. **D**icendum e q sic
 effectiue: sed passio apostoli dupliciter: quia dabat exem
 plum persistendi in fide. **S**ecundo quia confirmabat fis
 des: et ex hoc inducebant ad salutem. **E**t hoc in xpo id e
 que venit nobis per eum. **M**ar. pmo. **I**pe enim saluum
 faciet populū a peccatis eorum **tc.** **E**t hoc nō solū salutē
 gratie presentē sed etiam cū gloria celesti. **M**ar. 5. **M**er
 ces vestra copiosa est in celis. **¶** Deinde cuz dicit. **F**ides
 vestra sermo **tc.** **P**onit consequentiā premij ad meritu mar
 tij. **E**t primo ponit attestatiōē. **S**ecundo cōsequenti
 am ibi. **H**am si **tc.** **T**ertio confirmat per testimoniū ibi.
Hec cōmone **tc.** **D**icit ergo fidelis **tc.** i. verbum qd vis
 cam e fidele. **A**poē. vltimo. **H**ec verba fidelissima sunt.
tc. **¶** Deinde cum dicit. **H**am si **tc.** ponit consequentiā
 et primo de remuneratione honorū. **S**ecundo de punitiō
 ne maloz ibi. **S**i negauerimus **tc.** **I**n premio bonorum
 sunt duo sez reparatio per resurrectionem et superaddi
 tio glorie ad quam resurgent. **E**t ideo primo ostendit q
 per christum venit ad reparatiōē vite. **S**ecōdo q p ipiū
 venit ad resurrectionē ibi. **S**i sustinemus **tc.** **D**ic er
 go. **S**i cōmortui sum us sez cum christo et hoc per sacras
 menti susceptionē in baptismo. **Roma. 6.** **C**ōsepulti eris
 sumus cū illo per baptisimū in mortem **tc.** **I**tem per peni
 tentiā nos macerando. **Gal. 6.** **Q**ui xpi sunt carnem suā
 crucifixerunt cū vitijs et cōcupiscentijs. **I**tem pro cōfessi
 one veritatis moriendo sicut et christus ps. **P**reciosa in
 conspectu domini mors sanctorum eius. **S**i ergo com
 mortui sum⁹ et coniuuem⁹ id est sicut ipse resurrexit sic et
 nos. **Ro. 6.** **S**i conplantati facti sum⁹ similitudini morz
 tis eius simul et resurrectionis erimus. **¶** Deinde agit d
 gloria quā sancti merent⁹ per mortis ignominia. **L**uc. vl
 timo. **N**onne hec oportuit xpm pati. **E**t ideo dicit **S**i su
 stinuerim⁹ sez patienter et obprobria conregnabim⁹ id e
 simul cum ipso perueniemus ad regnū. **M**ar. 5. **B**eati q
 persecutionē **tc.** **¶** Deinde cum dicit. **S**i negauerimus
tc. ostendit consequentiā quantum ad penas. **D**upliciter
 autē potest aliquis peccare contra fidē. **P**rimo exterius
 negando. **S**ecundo interius eam deponendo. **Q**uantuz
 ad primū dicit. **S**i negauerimus sez coram alijs ipse nes
 gabit nos in iudicio. **M**atth. 25. **A**men dico vobis nes
 cio vos **tc.** **N**egare est non cognoscere eos esse de ouibz
 suis. **Q**uantum ad secundū dicit. **S**i non credim⁹
 id est si fidem a corde abiciamus ipse fidem suam tēnet.
¶ **U**nde fidelis manet in sua fide: quia fides nihil aliud est
 q participatio veritatis. **I**pe autem e ipsa veritas q nes
 gare se non potest. **E**rgo non e omnipotens. **R**espondeo
Ex hoc e omnipotens q seipm negare non potest. **P**of
 te enim deficere magis e pertinens ad impotentia quia

q aliquid deficiat a suo esse e per debilitatē virtutis ps
 prie. **C**hristum autē negare seipm e deficere a seipso hoc
 ergo ipm q non potest negare se e ratio perfecte virtutis.
¶ **U**nde nec peccatum cadit in eum vt est dictum: nec pot
 negare suam virtutem et suā iusticiā quin puniat. **M**ar.
 vltimo. **Q**ui vero non crediderit condemnabit. **S**3 nū
 quid non potest deus alicui remittere penam. **P**ot quia
 dē secundum ordinem sapientie sue: sed contra ordinem
 sapientie et iusticie nō. **¶** Deinde cū dicit. **H**oc autēz cōs
 mone **tc.** confirmat per testimoniū. **Q**uasi dicat. **S**e
 mul cum alijs admonere vt semper habeas in corde testi
 ficans coram deo id est testem adducens coram quo los
 quoz. **¶** Deinde cū dicit. **N**oli verbis **tc.** ostendit quos
 modo resistat infidelib⁹: et primo pmitit modū resistendi
Secundo ostendit que sunt quibus resistat ibi. **P**ropheta
 na **tc.** **I**tem primo excludit indebitum modū resistendi.
Secundo ponit debitū ibi. **S**ollicite **tc.** **C**irca primum
 primo excludit indebitū modū. **S**ecundo rationem affi
 gnat ibi. **A**d nihil **tc.** **D**icit ergo. **N**oli **tc.** **C**ōtentio im
 portat concertationē in verbis. **P**otest ergo secundū duo
 intelligi: quia acrimonia loquens deprauat dupliciter.
 vel per hoc q acceditur ad fauorē falsitatis quando qz
 cum confidentia clamoris impugnat veritatē. **A**llo mo
 do propter inordinationē quando vitur acrimonia. vel
 vltra modum debitū vel contra qualitātē persone. **S**ed
 si moderate et cum circūstantijs debitio et p veritate nō
 e peccatum. **E**t sic in rethorica est vnum instrumentū ex
 hortationis. **T**amē in sacra scriptura dicit fm q impor
 tat inordinationē. pme **Coz. 11.** **S**i qz videt inter vos
 cōtētiōsus eē nos non habem⁹ talē consuetudinē neqz
 ecclesia dei. **E**t dicit verbis quia aliqui disceptant soluz
 verbis improperij. **E**t hoc pprie e contendere. **S**i hoc
 fit nō verbis tm sed veris rationibus: hoc est disputare
 nō contendere. **¶** Deinde cum dicit. **A**d nihil **tc.** ostendit
 rationē documēti. **H**am moderata disputatio quādo
 cum ratione fit e utilis ad instructionē: s3 quando cū ver
 bis tunc e litigiosa. **I**o dicit. **A**d subuersiōē: et hoc du
 pliciter. **I**no modo dū qd e certuz venit in dubiū. **A**llo
 modo quia audietes scandalizant. **P**rouer. 14. **A**biver
 ba sunt plurima ibi frequenter egestas. **A**n **Jac. 3.** **A**bi
 zelus et cōtētiō ibi incōstantia et oē opus prauum. **S**ed
 nunquid nō sine cōtentione debet quis disputare coram
 populo de fide. **R**espondeo distinguendū e ex parte aus
 dientium: quia aut sunt sollicitati ab infidelib⁹: et tunc e
 utilis publica disputatio qz simplices efficiunt mag⁹ ins
 tructi quādo videt errantes confutari. **S**i vero nō sunt
 sollicitati ab infidelibus: tunc nō e utilis disputatio sed
 periculosa. **I**tē e distinguendū ex parte disputantis: qz
 si disputans e prudens qz manifeste confutet aduersariū
 tunc debet publice disputare. si vero nō nullo mō **¶** **D**e
 inde cum dicit. **S**ollicite **tc.** ponit debitū modum resi
 stendi. **E**t primo quantum ad rectā intentionē. **S**ecūdo
 quantum ad rectam opationem. **T**ertio quantum ad re
 ctam doctrinā. **Q**ui enī vult disputare pmo d3 scrutari
 suam intētiōē vtruz moueat bono zelo. **I**deo dicit p
 babilē deo exhibere qui sez probat **Coz. 2.** **Coz. 10.** **N**ō
 enim qui seipsum cōmendat ille probatus e sed quē de
 cōmēdat. ps. **P**robasti cor meum et visitasti nocte. **tc.**
Itē qz doctrinam quā pdicat ore stabilit per opa quod
 nisi faciat e confusione dignus. **I**o dicit. **O**perariū ins
 confusibilem. **Q**uasi dicat. **H**ec facito: si non confunde
 ris. **I**tem qz recte tractet verbum veritatis vera docēdo
 et vtilia audietibus: non querens lucruz et gloriam. scēdo
Coz. 2. **N**on sumus sicut plurimi adulterantes verbus
 dei sed ex sinceritate sicut ex deo coram deo in christo lo
 quimur.

in epistolam II ad Timotheum II.

Lectio tertia.

Prophana autē et vaniloquia deum
tra. Multum enim proficiunt ad impie-
tatem: et sermo eorum ut cancer serpit.
Ex quibus est hymeneus et philetus: quia
a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem
iam factam: et subuerterunt quorundam fides.
Sed firmum fundamentum dei stat: habens si-
gnaculum hoc. Cognovit dominus qui sunt
eius: et discedat ab iniquitate omnis qui in-
uocat nomen domini. In magna autem do-
mo non solum sunt vasa aurea et argentea: sed
et lignea et fictilia: et quedam quidem in honore:
quedam autem in contumelia.

Supra instruit timotheum ostendens modum generalem
quo infidelibus est resistendum: hic ostendit in speciali
quibus sit resistendum. Et primo ostendit quibus est resis-
tendum. Secundo quare ibi. Multum enim etc. Tertio quod
ibi. Iuuenilia etc. Dicit ergo. Prophecia etc. Ibi ostendit
duo esse vitanda scilicet prophana et vaniloquia et referunt
ad idem vel ad diuersa. Nam prophana dicunt quasi pro-
cul a phano scilicet cultu diuino. et hec sunt documenta hec
refum et hec vitanda. Ideo dicit. Deuita prophana. Po-
test etiam dici quod hec prophana sunt que fidei repugnant: scilicet
vaniloquia fabulosa. ps. Vana locuti sunt vnusquisque ad
proximum suum. Deinde cum dicit. Multum enim etc. ostendit
quare hec sunt vitanda. et hoc dupliciter. Primo ex
nocumeto quod inferunt. Secundo ex fructu vitiationis ibi. Si
quis etc. Circa primum duo facit. quod primo ostendit quod nocent
ad fidei subuersionem. Secundo quod non possunt totaliter
fidem subuertere ibi. Sed firmum etc. Item primo ponit do-
cumentum. Secundo subdit similitudinem ibi. Et sermo.
etc. Tertio exemplum ibi. Ex quibus est etc. Dicit ergo.
hec sunt vitanda que impediunt pietatem qui cultus dei
dicit. In doctrina fidei est doctrina pietatis. Impietas
vero est doctrina contra fidem. Unde dicit. Multum pro-
ficiunt etc. id est proficiunt ad errorem siue ad erroneam do-
ctrinam. Sed hic pfectus est in malis abusus. infra. 3.
Mali hoies et seductores proficiunt in peius errantes et in
errorem mittentes. Deinde ponit eorum similitudinem
dicens. Sermo etc. Heretici enim dicunt a principio quedam
vera et vitia. sed cum audiunt euomunt mortifera. Et ideo
dicit. Sermo eorum etc. Eccl. 11. A scintilla vna augetur
ignis. et ab vno doloso augetur sanguis. Deinde cum di-
cit. Ex quibus etc. ponit ad hoc exemplum. Hi enim duo si-
dem suo tempore corrumpebant. A quibus quidam er-
rantes conuersi sunt in vaniloquii etc. De phileto dicit
supra. 1. Quasi sunt a me omnes que sunt in asla ex quibus est
philetus et hermogenes. De hymeneo autem habet. 1. Ti.
1. Ex quibus est hymeneus etc. Et dicit. exciderunt. 1. Jo.
2. A nobis exierunt. Et hoc aggravat. quod. 2. Pe. 2. Wel-
lius enim erat eis non cognoscere viam iusticie que post agni-
tionem retrosum conuertit. etc. Errabant autem dicentes re-
surrectionem iam factam esse. De qua Matth. 27. Multa
corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt etc. Et
dicebant quod non est alia resurrectio expectanda. sed tunc re-
surrexerunt. Alio modo et melius quod sicut est duplex mors
ita duplex est resurrectio scilicet anime et corporis. De resur-
rectione anime habet Apoc. 20. Beatus et sanctus qui
habet partem in resurrectione prima etc. Dicebant ergo quod
omnia que dicunt in scripturis erant referenda ad resurre-

ctionem animarum que iam facta est Col. 3. Si surrexerunt
cum christo que sursum sunt querite etc. Et hic error est
etiam hodie apud hereticos et per istum subuertunt quosdam.
Et congrue dicit. et subuertunt: quod destrunt fundamen-
tu 3 fidei Act. 13. Plene omni dolo et omni fallacia filli di-
aboli et inimice omnis iusticie non desinis subuere vi-
as domini rectas. Deinde cum dicit. Sed firmum etc. ostendit
quomodo per hereses fides non est totaliter subuertenda. Et
primo quod per doctrinas hereticas non potest tota ecclesie fi-
des corrupti. Secundo ostendit quare deus permittit aliis
quos errare ibi. In magna autem etc. Item primo ostendit
immobilitatem fidei electorum. Secundo addit demonstra-
tionem ibi. Habens etc. Dicit ergo. Subuertunt. sed in
firmum etc. Hec enim fundamenta sunt illa quibus datur gratia
imobilitatis standi. Matth. 7. Fundata enim erat supra pe-
tram. Firmum quod immobile. Unde premitit ibi Matth.
7. Venerunt flumina et flauerunt venti et irruerunt in
domum illam et non cecidit etc. Dicitur firmitas dependet
primo ex diuina predestinatione. Secundo ex libero arbi-
trio nostro. Et ideo quantum ad primum dicit. Hoc firmum
fundamentum habet hoc signaculum. id est hoc est signum huius
firmitatis. Jo. 3. Qui autem acceperit testimonium eius signa-
uit: quod deus verax est. Et hec est prima pars signaculi scilicet
diuina predestinatio. quod nouit dominus qui sunt eius. et hec
est notitia diuine predestinationis. Jo. 10. Ego cognosco
oues meas. et alias oues habeo que non sunt ex hoc ouis
illi etc. Matth. 7. Non noui vos. Sed quantum ad secundum
dicit. discedat etc. Quasi dicit. Si predestinati sunt a deo
quod per liberum arbitrium saluabunt. quod ex hoc quod aliqui finali-
ter non adheret peccato ostendit se esse predestinatum. Et
ponit duo que pertinent ad ordinationem in statu salutis.
Primum quod consistat fidem. Ideo dicit. Omnis qui etc.
Ro. 10. Pre confessio fit ad salutem. Secundum quod recedat
a peccato Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi domine do-
mine intrabit in regnum celorum etc. Et ideo dicit. disce-
dat etc. Eccl. 5. Derelinquat impius viam suam etc. Quod
vero dicit. nominat non intelligit quod solum nominet ore
sed interius per fidem et extra per opus. Deinde cum dicit.
In magna etc. ponit rationem quare deus permittit aliquos
errare licet omnes diligat. Dupliciter autem potest hoc in-
telligi. quod vel in generali vel in speciali ad hunc vel illum.
Si enim querat in singulari quare dat huic donum plene
gratie et non illi. non habet rationem nisi solam dei volun-
tatem. Augustinus. Quare hunc trahat et illum non tra-
hat noli velle iudicare si non vis errare etc. Sed que quibusdam
dat et quibusdam non. non habet rationem quam assignat apostolus Ro.
9. et est eadem ratio cum ista licet per alia exempla. Ideo
enim dicit. Sustinuit in multa patientia etc. In enim quod omnia
opa que deus fecit in natura et gratia sunt facta ad manifestandum
gloriam dei Eccl. 4. 2. Gloria domini plenum est opus eius.
Sic etiam fecit diuersas creaturas ut perfectio diuine bo-
nitatis que non potest manifestari per vnam sufficienter ma-
nifestet per multas. Ita etiam considerandum est de vno ar-
tifice. in domo vna est vna fenestra altera pulchrior. Si quis
ergo querat. quare non tota domus est fenestra ratio est
quod tota domus esset imperfecta. Similiter dicit apostolus
1. Corinth. 12. Si totum corpus esset oculus: vbi audis-
tus? Sic ergo dicit apostolus in effectu gratie quia oportuit
quod deus manifestaret iusticiam et misericordiam. Si enim omnes
saluaret esset solum eius misericordia. Si omnes damna-
ret. solum esset iusticia. Et ideo deus volens manifesta-
re iram id est iusticiam etc. Et similis est ratio de perfectio-
ne ecclesie quam oportebat esse perfectam quod non esset
si non esset in ea diuersitas. In que est triplex diuersitas scilicet
bonorum et malorum. bonorum et meliorum. malorum et peiorum.
Et hanc assignans dicit. In magna autem domo id est

Explanatio sancti Thome

ecclesia etc. Baruch. 3. **D** Israel q̄ magna est domus dei
et ingens locus possessionis eius etc. Non solum sunt etc.
ubi aurea et argentea distinguunt a fictilibus. Item argē-
tea ab aureis item fictilia a ligneis. In primo comparatio
bonorum et malorum innuit. In secundo comparatio bono-
rum et meliorum. In tertio malorum et peiorum. Nam aurea et ar-
gentea sunt bona. scilicet aurea meliores: argentea minus bona.
Similiter lignea et fictilia sunt mala. sed fictilia sunt pe-
iores. lignea vero minus mala. **C**onsequenter desig-
nat diuersitatem quantum ad usum: ut bona sint vasa
in honorem sicut deputata ad honorabilem usum. mali
vero sint vasa fictilia et lignea quasi deputata in contumeliam
id est ad vilem usum. Sunt enim in hominibus quidam
scilicet sancti quasi vasa preciosa etc. 50. Vas auri solis
dum etc. Act. 9. Vas electionis est mihi iste etc. Quidam
vero sicut vasa vilia scilicet mali etc. 32. Fraudulenti vasa
pessima sunt. etc. 21. Cor fatui quasi vas contractum.
Prima vasa sunt in honore quibus debet vita eterna. Ro.
2. His quidem qui in patientia boni operis gloriam et ho-
nozem et incorruptionem querentibus vitam eternam etc.
Secunda vasa ad contumeliam. 1. Reg. 2. Qui autem
contemnat me erunt ignobiles. Et prima diuersitas que est
ex parte materie ad diuersitatem ecclesie. Vasa aurea sunt
prelati. argentea vero et lignea et fictilia tenentes infes-
torem gradum inter quos est quidam gradus. Et qui subdit
quedam in honorem etc. non est intelligendum quod vasa
aurea et argentea omnia sint in honorem. et fictilia in con-
tumeliam. quod de quocumque statu quidam saluantur: et quidam
damnantur.

Lectio quarta

S quis ergo se emundauerit ab istis:
erit vas in honorem sanctificatum
et utile domino: ad omne opus
bonum paratum. Iuuenilia autem deside-
ria fuge. sectare iusticiam: fidem: spem: cha-
ritatem et pacem cum his qui inuocant do-
minum de corde puro. Stultas autem et sine
disciplina questiones deuota: sciēs quia ge-
nerant lites. Seruū autem domini non oportet
litigare: sed mansuetum esse ad omnes
docibilem: patientem cum modestia: corri-
pientem eos qui resistunt veritati: ne quando
deus det illis penitentiam ad cognoscendam
veritatem. et respiciant a diaboli laqueis: a
quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem.

Supra ostendit quod prophana sunt vitanda per rationem sum-
ptam ex nocimento: hic ostendit idem per rationem sum-
ptam ex fructu. Et primo proponit vitandam. Secundo eius
fructum ibi. Est vas etc. Nam vitandam vocat emundationem.
Dicit ergo. quedam sunt vasa in contumeliam. Ergo
si quis emundauerit se ab istis. quod eorum consortia inquinant
ecc. 13. Qui tetigerit picem inquinabit ab ea. Et
ideo fugiendi sunt. 2. Corin. 6. Exite de medio et separa-
mini dicit dominus. et immundus ne tetigeritis etc. Fru-
ctus autem sequens est quadruplex. Primus ex ordine
ad gloriam. quia erit vas in honorem quia si sordidat ab
illis erit in contumeliam. si emundat se in honorem. ps.
Rimis honorati sunt amici etc. puer. 25. Aufer rubiginem
de argento et egredietur vas purissimum etc. Alii effe-
ctus sunt gratie quorum primus est hominis sanctificatio
Secundus est hominis ordinatio per rectam intentionem.

Tertius per operis executionem. Quam ergo ad primam
dicit sanctificationem. 1. Corin. 6. Abluti estis: sanctificati
estis etc. Sed quantum ad secundam dicit. Utile domino. Sed
nunquid indiget seruitio nostrorum. Non. ps. Honorum meo-
rum non indiges. Sed dicit utile domino: id est utiliter
te sua cedit ad honorem domini. Act. 9. Et portet nomen
meum coram gentibus et regibus et filiis israel etc. Quam-
tum ad tertium dicit. Ad omne etc. ps. Paratus sum et
non sum turbatus. Et dicit. Ad omne bonum: quod prece-
pta affirmatiua non obligant ad semper. Et ideo debet
esse paratus ut quando necesse est operetur. **D**einde cum
dicit. Iuuenilia etc. ostendit qualiter prophana sunt vitan-
da. Et ponit duo vitanda. Primum est conuersatio praua
Secundum est doctrina mala ibi. Stultas autem etc. Cir-
ca primum duo facit. quia primo ostendit quid sit vitandum
Secundo quid sit sequendum ibi. Sectare etc. Dicit ergo
Dico quod debes vitare hec ut sis vas emundatum. Ideo iu-
uenilia etc. Considerandum est quod dicit hoc quia iste iuue-
nis erat. Et hec sunt desideria vanitatum exteriorum et
carnalium voluptatum. Naturale enim est iuuenibus quod hec
desiderent etc. 11. Adolescentia et voluptas vana sunt.
Cuius est duplex ratio. Una quod non sunt alia experti. Sec-
cunda quia huiusmodi delectationes naturales sunt ordi-
nate ut medicina contra labores. Natura vero in iuuenibus
laborat. et ideo inclinatur ad eas. **D**einde cum di-
cit. Sectare vero etc. ostendit que sunt sectanda. Et sunt
quattuor quorum primum ordinat ad subditos. et hec est iusticia
quod princeps est custos iusticie. puer. 20. Rex qui sedet in so-
lio iudicij dissipat omne malum in intuitu suo etc. Secundum
ordinat ad deum: et hec est fides sine qua impossibile est
placere deo. Heb. 11. Tertium ordinat ad proximum vniuersum
quod est charitas et pax que se extendit ad inimicos. 1.
Corin. 13. Si habuero fidem ita ut montes transferam cha-
ritatem autem non habuero: nihil sum etc. Ex charitate sequitur
gaudium. Pax autem importat ordinatam concordiam. **Q**
autem subdit. Cum his qui inuocant etc. Uno modo expo-
ni potest referendo ad immediate dictum: Quasi dicat.
Sequitur in pacem cum his etc. **Q** autem dicit. de corde pu-
ro. ponit quod non est speciosa laus etc. Sed Heb. 12. dicit
Pacem sequimini cum omnibus. Quare ergo dicit hic
de corde puro? Respondeo. dicendum est quod quantum in no-
bis est debemus habere pacem cum omnibus si fieri pos-
test. sed non potest esse pax inter bonos et malos quod pax di-
cit concordiam que non potest haberi cum malis. Alio mo-
do legitur cum his etc. ut referat ad totum precedens. Quasi
si dicat. Ita sectare iusticiam paces et omnia sicut et illi qui
inuocant etc. **D**einde cum dicit. Stultas autem etc. hor-
tat ad vitandam doctrinam malam. Et primo docet quid sit
vitandum. Secundo quid sit sectandum ibi. Sed mansue-
tum etc. Circa primum duo facit. quod primo proponit docu-
mentum. Secundo rationem assignat ibi. Sciens quod etc.
Vitande sunt questiones stulte quantum ad materiam: quia
sunt de stultis id est de his que contrariant sapientiam id
est de his que sunt contra diuinam sapientiam. Vas enim non
debet homo mouere. sed eis resistere. Iere. 10. Stultus
factus est omnis homo a scientia sua. Dicit autem sine di-
sciplina quantum ad modum: quod clamose sunt. **Q**el sine dis-
ciplina ex parte eorum de quibus dubitatur verpna si veritas in du-
bium id quod tota ecclesia tenet. Job. 34. Job autem stulte
locutus est et verba eius non sonant disciplinam etc. **Q**ue-
stiones autem intantum sunt amande in quantum ducunt ad ve-
ritatem per hoc quod oportet quod omnes vnum dicant. **Q**ue-
stiones autem stulte non ducunt ad veritatem sed ad litem:
que est vitanda etc. 58. Ecce ad lites et contentiones ies-
lunatis etc. Et ideo dicit. Seruum autem domini etc. id est cum
qui se dat seruitio domini. 1. 1. 3. Non litigiosus. **D**e

in epistolam II ad Timotheum III.

inde cū dicit. Sed mansuetū et. ostendit qd sit sectādū. Et pmo ponit documentū. Secūdo rōe 3ibi. Ne qñ det et. Itē pma in duas. qz primo proponit quoddam generale ad omnes. Secūdo quedāz necessaria ad singulos ibi. Docilem et. Generale quod debet habere qui vult disputare est qz sit mansuetus. ps. Docebit mites vias suas. Est enī mansuetudo virtus cōpescens ab ira qz perturbat iudiciū rationis que necessaria est in questione et iudicio veritatis Mat. 11. Discite a me qz mitis sum et humilis corde et. In speciali autem debet habere respectu superiorum docilitatem. respectu psecutorum patientiam. respectu falsorum doctorum correctionem. Quantum ad primū dicit docile id est paratū corrigi a quocūqz. Et hec est sapientia celestis Jac. 3. Que autē desursum est sapientia primum quidez pudica est. deinde autē pacifica. modesta suadibilis et. Quantum ad secundum dicit. Patientem. ps. Bene patientes erunt vt annunciet. puer. 19 Doctrina viri per patientiam noscitur et. Quantum ad tertium dicit. Cum modesta quia correctio debet esse modesta Gal. 6. Vos qui spūales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis et. Deinde cum dicit. Ne quando. et. assignat rationem vitatorum. et respondet cuidam ta cite questionī. Possent enī aliquis dicere. Nō resistit veritati. et ideo iminet necessitas corrigendi. Respondeo qz deus pater eos potest reducere ad penitentiam et ad hoc debet iustus niti. Et primo pmittit penitentiam quaz debet intendere cōtra aduersarios. Secūdo penitentie fructus. Tertio penitentie necessitates. Dicit ergo. Ne quando id est vt deus aliquando det eis penitentiam. qz ex superbia resistunt quibus difficile videt dari penitentiam. Sic excludit errorem pelagij qui dicit dona gratie esse ex operibus nostris. quod per hoc patet esse falsum. quia etiam principium bonorum scz penitentia datur a deo. Tēn. 5. Cōuerte nos domine ad te et cōuertemur Esa. 26. A timore tuo cōcepimus. Fructus vero penitentie duplex est: scz cognitio veritatis et liberatio a potestate diaboli. Quantum ad primū dicit. Ad cognoscendam veritatem. quia quando ex malicia resistit veritati ipsa malicia sua excecatur eos. quando ergo malicia auferit cognoscunt veritatem Jo. 8. Et cognoscetis veritatem. Quantum ad secundū dicit. Et respiciant et. id est ab occasio nib⁹ errorū ex parte intellect⁹: sicut false fantasie. et ex parte affectus sicut sunt inuidia superbia et huiusmodi. Necessitas autem penitentie est magna quā nisi habeant diaboli dominat eis. Unde dicit. A quo captiui et. qz qui facit peccatum seruus est peccati. Jo. 8. Et dicit ad ipsius voluntates scz sectandā. Vel vt de homine faciat voluntatem suam. Sed contra. Nō statim precipitaz sicut vellet. Dicendum est qz adipiscitur q̄tum pmittit sibi: sed difficile est qz ei auferatur. Esa. 49. Nunquid tollet a forti preda aut quod captum fuerit a robusto saluum esse poterit.

Capitulum tertium

Doc autēz scito qz in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa: et erunt homines seipos amantes: cupidi: elati: superbi: blasphemī: parentibus nō obedientes: ingrati: scelesti: sine affectione: sine pace: criminatores: incontinentes: immites: sine benignitate: proditores: pterui: tumidi: et voluptatum amatores magis q̄ dei: habētes

speciem quidem pietatis: virtutem autem eius abnegantes.

Supra instruit eū quō resistat tribulationib⁹ et p̄cūlis p̄sentib⁹: hic ostendit quomō sit contrā futura. Et pmo p̄nunciat futura p̄cula. Secūdo ostendit idoneitatem suā ad resistendum ibi. Tu autē affectus et. Tertio ostendit qualiter resistat ibi. Testificor et. Circa primū duo facit qz pmo p̄nunciat pericula nouissimoz temporū. Secūdo ostendit quomodo eorū vitia sunt etiam modo vitanda ibi. Et hoc deuita et. Item pma in duas. qz pmo p̄nunciat esse futura pericula in nouissimis temporib⁹. Secūdo ad causam periculoz ibi. Et erunt homines et. Dicit ergo. Dixi deuita prophana et. Nō solum autē sunt hęc modo vitanda: s̄z in futuro restant etiā quedāz alia vitanda Et dicunt nouissimi dies qui sunt propinqui nouissime diei. Jo. 5. Ego resuscitabo eum in nouissimo die. Sen. penultimo. Congregamini vt annūciem q̄ ventura sunt vobis diebus nouissimis. Et adde. Instabunt tempora periculosa et. Mat. 24. Eritis odio oibus gentibus p̄pter nomen meum. Causa horum est iniquitatis abundantia. Mat. 24. Quoniaz abundabit iniquitas refrigescet charitas multorum. Quia fides et charitas vel annullabit vel totaliter peribit. quia quanto magis aliqd elōgat a suo p̄ncipio: tanto plus deficit. Et ideo in tempore illo magis deficient fides et charitas: quia plus elōgant a christo. Luc. 18. Filius hominis veniens putas inueniet fidem in terra: Et circa hoc primo ponit iniquitatis radicem. Secundo diuersas eius species. Radix autē totius iniquitatis est amor sui ipsius. Duplex autēz amor duplicem ciuitatē facit. Sed contra. Quilibet naturaliter diligit se. Respondeo. dicendum est qz in homine duo sunt: scz natura rationalis et corporalis. Quantum ad intellectualem seu rationalem que interior homo appellat vt dicit. 2. Corin. 4. Homo debet plus se diligere q̄ omnes alios. qz stultus est qui vult peccare vt alia os a peccatū retrahat. sed quantum ad exteriorē hominē laudabile est vt alios plus diligat q̄ se. Unde illi qui se sic nō amant sunt vituperabiles. Phil. 2. Omnes que sua sunt querūt: non que iesu christi. Et hac radice diuerse sunt species iniquitatis. Unde dicit. Cupidi elati et. Et circa hoc tria facit. qz pmo ponit peccata que sunt in abusu rerum exteriorum. Secundo que pertinent ad inordinationem hominis ad alios ibi. Blasphemi et. Tertio que ad seipsum ibi. Incontinentes et. Duo autē sunt in reb⁹ exteriorib⁹ scz abundantia diuitiaz et excellētia honorū. Quantum ad primū dicit. Cupidi. Et cupiditas pmo ponit qz est radix oīum malozum. Vel est p̄pinq̄ua amor sui ipsius que ē ad bona exteriora. Quantum ad se cunduz dicit. Elati. Elatio est species superbie que sunt quattuor. Una quando aliquis attribuit sibi quo caret. Secunda quando quod ab alio habet attribuit sibi ac si haberet a se. 1. Corin. 4. Quid habes quod non accepisti et. Tertia quando attribuit sibi quod habet ab alio: s̄z meritis proprio. Luc. 18. Ieiuno bis in sabbaro et. Quarta quando singulariter vult videri supra omnes. et hec est elatio. ps. Domine nō est exaltatus cor meum et. Dicit superbi reducit ad alias species superbie. Jac. 4. Deus superbis resistit: humilibus autē dat gratiam. Consequenter ponit vitia quantum ad alios. Et pmo q̄tum ad superiores. Secundo quantum ad equales ibi. Scelesti et. Superior est triplex scz deus. et contra hūc dicit. Blasphemi Esa. 1. Dereliquerūt dominū blasphemauerunt sanctum israel: abalienati sunt retrosum. Item parentes. et q̄tum ad hoc dicit. Parentibus non obedientes. 1. Reg. 15. Quasi peccatum ariolandī est repugnare. et quasi scelus idolatrie nolle acquiescere.

Explanatio sancti Thome

puer. 30. Oculi qui subsannat patre. et qui despiciat par-
 tu matris sue effodiat eum corui de torretibus et comedat
 eum filij aquile. Item benefactor in quantum huiusmodi
 Et quantum ad hoc dicit. In grati. ps. Qui retribuunt ma-
 la p bonis etc. Col. 3. Grati estote Sap. 16. In grati est
 spes tanquam hybernalis glacies tabesceat et disperiet tanquam
 aqua supuacua etc. ¶ Tunc ponit mala que sunt ad equi-
 lem et proximum. et sunt tria. Primum pertinet ad opus.
 Unde dicit. Scelasti id est qui scelera gratuita perpetrast
 in proximos Esa. 1. Ne genti peccatrici populo graui iniquitas
 te seruis neque filijs sceleratis etc. Secundum ad effectum. Un-
 de dicit. Sine affectione id est sine affectu charitatis et sine
 pace. Tertio quod ad verbum. Unde dicit. Crimi-
 natores. Luc. 19. Non eris criminator nec susurro in
 populis. Item quod ad seipsum ostendit quedam alia tripliciter
 Primum quod ad corruptionem concupiscibilis. Secun-
 do irascibilis. Tertio rationalis. Quantum ad primum dicit.
 Incontinentes. Unde dicit incontinentes qui se non tenet in
 bono proposito propter prauas concupiscentias Eccl. 26.
 Omnis autem ponderatio non est digna continentis ani-
 me. Quantum ad irascibilem dicit. prope inimites id est
 non mansueti. hoc moderatur passiones ire. Mart. 11.
 Discite a me quia mitis sum et humilis corde. ps. Doce-
 bit mitis vias suas. Item ponit aliud quod pertinet ad
 affectum irascibilis scilicet benignitatis exclusio. Unde dicit.
 Sine benignitate. hoc est naturale quod quando do-
 minatur vni contrarior excludit aliud Ephe. 4. Esto-
 te inuicem benigni etc. ¶ Deinde ponit vitia que sunt
 ad corruptionem rationalis. Hoc autem potentia perficit
 per prudentiam. prudentie autem opponit aliquod vitium
 per abusus prudentie et aliquid per elationem priuationis: et vitium ponit
 Quantum ad primum dicit. Proditores. Ad prudentiam
 autem pertinet sagacitas: qua quidam abutuntur in malis.
 et hi sunt proditores. puer. 11. Qui ambulat fraudulenter
 reuelat archana etc. Item presentia qua quidam abu-
 tuntur dum in malo perueniunt. puer. 3. Ne innitatis pru-
 dentie tue. ¶ Deinde ponit vitia que sunt ad priuationem
 prudentie. Et primo ponit priuationis causam. Unde dicit.
 Timidi. Superbi enim inflantur in agendis. quia non
 metiunt vires suas. et ideo desunt. puer. 11. Ubi superbia
 ibi erit et contumelia. ubi autem humilitas ibi et sapien-
 tia. Secundo ponitur priuatio scilicet ignorantia: quam ad-
 dit superbie. Superbus enim est nihil sciens. Unde dicit.
 Ceci quasi non habentes usum recti rationis Mat-
 15. Ceci sunt et duces cecorum etc. Tertio ponit priuati-
 onis effectus: quod temporalia preponit eternis. Unde dicit.
 Voluptatum etc. Esa. 13. Syren in delubris volu-
 ptatis. Sed unquid est idem esse incontinentem et vo-
 luptatum amatorem? Respondeo. dicendum est quod non quod
 prope incontinentes dicitur qui habet spem fugiendi. sed vin-
 citur ab eis. sed prope amator earum est intemperatus qui
 habet corruptam estimationem. ¶ Consequenter ponit sim-
 ulationem dicens. Habentes etc. 2. Cozin. 11. Opera-
 rij subdoli: virtutem autem eius abnegantes: virtutem scilicet
 pietatis que dicitur hic dupliciter. Uno modo ipsa via pie-
 tatis id est eius virtus. Unde dicit. Abnegantes id est
 veritatem non habentes Thil. 1. Confitentur se nosse de-
 um: factis autem negant. Alio modo quia virtus rei dicitur
 tur illud ex quo dependet tota virtus eius. Tota autem vir-
 tus pietatis dependet ex charitate. ideo dicitur virtute eius
 scilicet charitatem abnegantes.

Lectio secunda

Quos deuita. Ex his enim sunt qui
 penetrant domos: et captiuas du-
 cunt mulierculas oneratas peccatis

que ducuntur varijs desiderijs. semper dis-
 scientes et nunquam scientiam veritatis per-
 uenientes. Quemadmodum autem iamnes et
 mambres resistunt moysi. ita et hi resistunt
 veritati. homines corrupti mente. reprobi
 circa fidem. sed ultra non proficiunt. Insi-
 pientia enim eorum manifesta erit omnibus:
 sicut et illorum fuit. Tu autem affecutus es
 meam doctrinam: institutionem: propo-
 situm: fidem: longanimitatem: dilectionem:
 patientiam: persecutiones: passionem: qua-
 lia mihi facta sunt. antiochie: iconio: listris
 quales persecutiones sustinui. et ex omnibus
 eripuit me dominus.

Supra apostolus descripsit pericula nouissimorum tempo-
 rum et causam assignauit: hic docet huiusmodi etiam in
 presenti esse vitanda. Et primo premitit monitionem de
 horum vitacione. Secundo ostendit in quibus homini-
 bus in presenti appareant predicta ibi. Et hi enim etc.
 Dicit ergo. Dixi quod in nouissimis temporibus erunt ho-
 mines pessimi. Sed non credas te in presenti esse tutum:
 sed etiam nunc hos et tales homines deuita scilicet ne in si-
 milem errorem labaris. Tit. ultimo. Heticum homi-
 nem post vnam et secundam correccionem deuita etc. Et
 tunc quod ad aliqua vitandi sunt sed non quod ad sermonem
 exhortationis. Et tunc ostendit quod etiam modo sunt ali-
 qui tales. Et primo ostendit nocumentum quod inferunt.
 Secundo defectum quem patiuntur ibi. Homines repro-
 bi etc. Tertio impedimentum quo artantur ibi. Sed ultra
 etc. Circa primum duo facit. quod primo ostendit impedimen-
 tum quod inferunt subditis. Secundo impedimentum
 quod inferunt prelati ibi. Quemadmodum autem etc. Ire-
 rum prima in duas. quod primo ostendit eorum impudentiam
 Secundo eorum astutiam ibi. Et captiuas etc. Quas
 tum ad primum dicit. Deuita ergo: quod iam sunt aliqui ta-
 les. Nam ex his etc. id est eorum numero sunt. 1. Jo. 2.
 Nunc antichristi multi sunt etc. nec debetis intelligere quod
 ex his fuerunt: sed sunt scilicet scelesti et ingrati etc. quia pec-
 catores iam conuersi non debent dici peccatores. ps. Rec-
 memor ero nominum eorum per labia mea. ¶ Deinde cum dicitur
 cit. Qui penetrant etc. ostendit eorum malitiam. Et ad-
 istam potest exponi quasi inordinate ingerentes se et cir-
 cumeuntes propter lucrum. Contra quod Eccl. 21. Pes fas-
 tui facilis in domum proximi etc. Sed propter hoc non pro-
 hibentur aliqui visitare afflictos in domibus Jac. 1. Re-
 ligio munda et immaculata apud deum et patrem: hec est
 visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum etc. Sed
 metaphorice potest exponi domus id est conscientia Sap.
 8. Intrans in domum meam conuiescam etc. Illi ergo pe-
 netrant domos qui cum astutia volunt scire secreta con-
 scientie ut decipiant alios. Eccl. 13. Ex multa loquela te-
 prabit te. et subridens interrogabit te etc. Nihilominus
 tamen illis qui curam habent licet inquirere statum con-
 scientie. puer. 27. Diligenter agnosce vultum peccatoris
 tui tuosque greges considera. ¶ Deinde cum dicit. Et ca-
 ptiuas etc. ostendit eorum astutiam. Et primo tangit eorum
 malicia. quia abducunt a libertate et statu gratie Jac. 1.
 Qui autem perperit in lege perfecte libertatis etc. Et
 ducunt in statum seruitutis qui est status peccati. ps. In-
 conuertendo dominus captiuitatem syon etc. Hoc enim no-
 men captiuitatis importat Esa. 5. Propterea captiuus
 ductus est populus inuenus: quia non habuit scientiam etc.

in epistolam II ad Timotheum III.

Secundo ostendit in quas personas exercent maliciam quas describit pmo a fragilitate sexus. Secundo ex malicia conversationis. Tertio ex vanitate affectionis. Quarto ex defectu discretionis. Quantum ad primum dicit. Mulierculas que sunt innotis discretionis et sexus fragilioris. Et dicit. Mulierculas: quia magne domine habent aliquos consiliarios. Unde non possunt seduci. sed hec sunt tali auxilio destitute. Mat. 23. Comeditis vos mos viduarum. i. Machab. 1. Captiuas duxerunt mulieres etc. Quantum ad secundum dicit. Operatas peccati. Peccatum est onus quod non permittit libere incedere. nec erectum esse et stare: sed incuruat. ps. Sicut onus graue grauate sunt super me etc. Et ideo istas specialiter decipiunt: quod peccatum parat viam seductioni. Item quod male sunt timet resistere ne prodant. Quantum ad tertium dicit. Que ducunt varijs desiderijs id est apte sunt ut seducantur. propter varia desideria que habent Jac. 1. Vir duplex animo inconstans est in omnibus vijs suis etc. Et ideo prima mulier fuit seducta: quod non stetit constanter in verbis domini: sed dixit ne forte moriamur. Eccl. 9. Ne respicias mulierem multuolam etc. Quantum ad quartum dicit. Semper etc. Curiositas semper noua nititur querere et non vult insistere. Unde dicit. Semper discetes puer. 9. Mulier clamosa etc. Tamē hoc quod dicit. Semper discetes potest reduci ad penetrantes domos. Deinde cuius dicit. Quodammodo etc. ostendit nocentibus quod afferunt prelati et nocentibus resistendi eorum doctrinam: et inducit exemplum de exodo ubi magi pharaonis resisterunt moysi. quia a principio mundi semper fuit pugna inter veritatem et falsitatem. 2. Pe. 2. Fuerit vero et pseudo prophetes in populo sicut et in vobis etc. S3 in Exodo isti magi non nominant. sed hic sic quod forte habuit ex aliquibus verbis iudeorum. Ita isti veritati seque nos predicamus resistunt Job. 2. 4. Ipsi fuerunt rebelles lumini etc. Act. 7. Semper spiritui sancto resististis. Consequenter cum dicit. Domines reprobi etc. ostendit eorum defectum in fide et in opere. In opere homines reprobi. Glo. In operibus id est qui per opera sua se reprobos ostendunt. Iere. 6. Argentum reprobum vocate eos etc. Item in fide corrupti mente id est in potentia rationali. Animus quodammodo tunc dicit corruptum quando deficit a propria virtute. Propria autē mentis perfectio est cognitio veritatis. Unde dicit corruptus mente qui deficit a cognitione fidei. Consequenter cum dicit. S3 vltra etc. ostendit quomodo arant. Et pmo ostendit eos esse impedidos. Secundo docet modum impediendi ibi. Insuperbia etc. Sciendum est autē circa primam quod voluntas nocendi est homini a seipso. sed potestas nocendi est a deo permittente. Et deus non permittit vti nocat quum vult malus sed imponit terminum. Job. 38. Hoc confringens tumentes flumens tuos etc. Sic et diabolus non lesit iob nisi finem quod permittit a deo. Sic arrisus nocuit in ecclesia nisi quum permittit a deo. Apoc. 7. dicit angelus. Nolite nocere dominum permittit. Apoc. 7. dicit angelus. Nolite nocere terre et mari et arboribus quoad usque signem seruos dei etc. Et dicit. Vltra se3 quod deus permittit etc. Modus impediendi est vt tollat eorum pallium et occultatio: quia nocent. Job. 4. 1. Quis reuelabit faciem indumenti eius etc. Et ideo dicit. Insuperbia eorum manifesta erit deo de te gente quando illuminabit abscondita tenebrarum etc. vt dicit. 1. Corin. 4. Sicut et illorum se3 magorum pharaonis que fuit manifesta quod non potuerunt facere signa. Deinde cum dicit. Tu autē etc. ostendit idoneitatem timothei ad resistendum huiusmodi piculis. Et pmo ostendit quod erat idoneus ex institutione apostoli. Secundo ex experientia scripturam ibi. Ab infantia etc. Item pmo ostendit quomodo erat instructus sufficienter ab apostolo. Secundo quod vniuersaliter instrui ab alijs poterat ibi. Omnis nis qui preinstructus erat etc. Circa primum pmo ostendit quomodo instructus erat verbo. Secundo quomodo exemplo ibi. Propositum etc. Sed sciendum est quod verbo alius quis instruit dupliciter. Vno modo de veritate agnoscenda. Alio modo de iusticia operanda. Quantum ad primum dicit. Tu autē affectus es meam doctrinam id est instructus es in fide catholica. et ideo bene potest vitare eos. Quantum ad secundum dicit. Deam institutionem: Institutio est eruditio que est de aliquibus agendis que subdunt operationi humane. Phil. 4. Ubique et in omnibus instruitur sum etc. Item quomodo instructus erat exemplo. Et pmo quum ad bona agenda. Secundo quum ad mala toleranda ibi. Patientiam etc. In bonis faciendis ponit duo. Primum est intentio recti finis. Et quantum ad hoc dicit. Propositam quod est de fine. Sap. 8. Propositus ergo hanc adducere mihi ad coniungendum etc. Et ad hoc puenit per bona opera que deriuant a tribus virtutibus. scz fide: spe: et charitate. Et pmo ponit fidem. Heb. 11. Sine fide impossibile est placere deo. Secundo sperantiam dicit. Longanimitatem. que in longum expectat. 2. Corin. 6. In longanimitate. Tertio charitatem cum dicit. Dilectionem. 1. Jo. 3. Qui non diligit manet in morte. Deinde de malis tolerandis instruit eum quum ad tria reducendo ad memoriam. Primo patientiam quam habuit. Item mala que sustinuit. Item diuinum auxilium quod sibi affuit. Primum ergo ponit patientiam que opus perfectum habet. Et pmo ponit patientie materiam scz persecutiones in generali Mart. 10. Si vos persequuntur in vna ciuitate fugite in aliam. Item in speciali cum dicit. Passiones que passus est in proprio corpore. 2. Cor. 11. Ter virgis celsus sum etc. Tertio in particulari cuius dicit. Qualia facta sunt mihi antiochie etc. Act. 16. et. 17. Iudei persecuti sunt eum presente timotheo. Sed affuit diuinum auxilium. Et ideo dicit. Scripsit. 2. Cor. 1. Qui consolatur nos in omni tribulatione nostra.

Lectio tertia

Et omnes qui pie volunt viuere in christo iesu persecutionem patientur. Mali autē homines et seductores proficient in peius: errantes et in errorem mittentes. Tu vero permanes in his que didicisti et credita sunt tibi: sciens a quo didiceris. Et quia ab infantia sacras litteras nosti que te possunt instruere ad salutem per fidem que est in christo iesu. Omnis enim scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docendum: ad arguendum: ad corripiendum: ad erudiendum in iusticia: vt perfectus sis homo dei ad omne opus bonum instructus. Supra proposuit timotheo in exemplum persecutiones quas ipse passus fuit. Et ne videatur ipse solus per huiusmodi passiones transisse. ostendit eas esse communes sanctis. Et pmo docet quod sancti patiuntur hic defectus penales. Secundo quomodo mali proficiunt per defectum culpe ibi. Mali autem homines etc. Dicit ergo persecutiones sustinuit. et non solus ego: sed omnes. Ple sumit dupliciter. quandoque pro virtute pietatis ad cultum diuinum. supra eodem. Das benites speciem pietatis. quandoque per misericordiam ad proximum. 1. Tim. 4. Pietas ad omnia valet. Omnes ergo qui pie etc. id est vultis obseruare cultum religionis christiane. Tit. 2. Sobrie et iuste et pie viuamus in hoc seculo etc.

in epistolam II ad Timotheum III

Capitulum quartū.

Ustificor coram deo et ihesu xpo qui iudicatur est uiuos et mortuos: et per aduentū ipsius et regnū eius. **predica** uerbum: **instaura** oportune **oportune**: argue: **obscra** increpa in omni patientia et doctrina. **Erit** enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebūt: sed ad sua desideria coaceruabūt sibi magistros prurientes auribus. et a ueritate quidem auditum auerent. ad fabulas autem conuertentur. **Tu** uero uigila: in omnibus labora: opus fac euangeliste: ministeriū tuum imple: sobrius esto.

Premiis periculis temporū nouissimorū et ydoneitate tymehei ad resistendū: hic ostēdit quomodo resistat. Et primo ponit monitio. Secūdo eius necessitas. ibi. **Erit** enim et. Item primo ponit eius cōtestatio. Secūdo ad monitio ibi. **predica** uerbum et. In cōtestatio sunt duo consideranda. scz corā quibus contestet et per quē. Contestat autem corā duobus. scz corā eo qui est nostra beatitudo. et corā eo qui nos in beatitudinē introducit. **Beatitudo** autē nostra deus est. ps. **Beata** gens cui est dominus deus eius et. Et ideo dicit. **Corā** deo. id est testē induco deū q̄ hanc monitionē faciam. **Hic** enim testis non decipit. 2. corinth. 1. **Ego** autē deū testem inuoco in animā meā et. Et xpo cuius est introducere in beatitudinē. Rom. 1. **per** quē et accessum habemus per fidē in gratiā istam et. **Et** corporaliter introducit quidem. quia ipse iudicatur est uiuos. et tūc uiuos dicit illos qui uini reperent in aduentu eius qui morientur quidem: sed quia in modico tempore resurgunt dicunt uini. 1. thes. 4. **Nos** qui uiuim⁹ qui residui sumus in aduentu domini nū p̄ueniemus eos qui dormierūt et. **Et** uiuos dicit bonos. scz qui uiuūt uita gratie. 1. Job. 3. **Qui** non diligit manet in morte et. Et hos etiā iudicat. Act. 10. **Ipsē** est qui cōstitutus est a deo iudex uiuorū et mortuorū. **Sed** cum xps sit deus quomōdū uir hic hac copula corā deo et xpo. **Respondeo**: potest dici q̄ dicit coram deo scz patre et xpo. id est filio. **Pater** enim est fons diuinitatis. et contestat per duo desiderabilia sanctis. primū est aduentus xpi. **Luce. 12.** **Similes** hoibus expectantibus dominū suū quando reuertat a nuptijs et. **Apoca. vlti.** **Geni** dñe iesu. **Secundū** est regnū eius. **Math. 6.** **Adueniat** regnū tuū. **Regnat** quidem scdm potestātē super omnē creaturā. **Math. vlti.** **Data** est mihi omnis potestas in celo et in terra. **Sed** spiritualiter in sanctis regnat in presenti per gratiā. et in futuro per gloriā. **Qui** sancti non sunt de hoc mūdo. **Job. 13.** **Regnū** meū non est de hoc mūdo et. **Sed** hoc regnū hic inchoat: sed in futuro cōsumabit quādo omnia regna ei subijcient et uolentia et nolentia. ps. **Donec** ponā inimicos tuos et. **Consequēter** cū dicit. **predica** uerbum et. ponit monitio. et hoc ut instet doctrine que est duplex. **Una** ad omnes quā ponit primo. **Alia** ad aliquos: et hāc ponit secūdo. ibi. **Argue** et. Item primo monet eū ad generalē doctrinā exequendam. **Secūdo** docet modū. **Dicit** ergo. **predica** uerbum et. scz euangelij. **Marc. vlti.** **Euntes** in mundū predica te euangeliū omni creature et. **In** predicationē duo sunt scz denunciatio ueritatis. et instructio ad mores. **Et** hec duo debet p̄dicator facere. **Luce vlti.** **Incipiens** a moyse et omnibus p̄phetis interpretabat illis in oibus scri-

pturis et. **Modus** est cū instantiā et continuatiōe. **U**nde dicit. **Instaura** oportune. **oportune. 2. corinth. 11.** **In**stantia mea quortidiana et. **Sed** dicit. **oportune. 1. tra. Eccl. 20.** **Ex** ore fatui reprobabit parabola. non enim dicit illam in tempore suo. **Item** p̄uouerb. 15. **Ser**mo oportunos optimus est. **Dicendū** est: q̄ p̄dicator scdm ueritatē semper debet p̄dicare oportune. sed scdm existimationē falsam audientū debet p̄dicare oportune: quia p̄dicator ueritatis semper est bonis oportunos. et malis semper importunos est. **Jo. 8.** **Qui** ex deo est uerba dei audit. p̄pterea uos nō auditis: quia ex deo non estis. **Eccl. 6.** **Quā** aspera est nimīū sapientia in dōctis hominib⁹ et. **Si** homo enim uellet hāc seruare oportunitatē ut diceret his qui uolūt audire p̄desset tantū iustis: sed oportet q̄ aliquādo etiā p̄dicet malis ut cōuertant. **Et** ad hoc addit oportune. **Eccl. 5. 8.** **Alam** ne cesses et. **Consequēter** cum dicit. **Argue** et. ponit doctrinā in speciali quā primo ponit. **Secūdo** modū ibi **In** omni patientia et. **Instituens** autē aliquē specialiter potest eū instituere. **U**el de pertinētibus ad fidem. puta ut doceat ueritatē et remoueat errorem. **Et** quantū ad hoc primū dicit. **Argue** scz errores. **1. pt. 2.** **Argue** cū omni imperio. **U**el de pertinētibus ad bonos mores et ad hoc debet inducere aliquādo bonū et superiorem. et tunc debet placide et benigne monere. **U**nde dicit. **obscra. 2. ty** morib. 4. **Seniore** ne increpaueris: sed obscra ut patre **Gal. 6.** **Uos** qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis. **Et** specialiter si non peccat ex malitia. **Si** autē instituat malū debet eum increpare. **1. pt. 1.** **Ph** quam causam increpa illos dure ut sani sint in fide et. **Job. 5.** **In**crepationē domini ne reprobet et. **Sed** quis modus: **In** omni patientia ne iratus appareas et ex ira instruas. sed tranquille. **Proverb. 15.** **Doctrina** uiri per patientiā noscit et. ps. **Bene** patientes erūt vt anniciant. **Item** doctrina. scz de his que ad fidez et in his que ad mores. **1. pt. 3.** **Pascite** uos in scientia et doctrina. **U**nde cū dicit. **Erit** enim et. ostēdit necessitatē monitionis premisse. **Et** autē triplex necessitas p̄dicatorū **Et** prima ex parte audientū. **Secūda** ex parte tymehei ibi. **Tu** uero et. **Tertia** ex parte apostoli ibi. **Ego** enim lam et. **Circa** primū duo facit. quia primo p̄ponit necessitatē. **Secūdo** exponit dictum suū ibi. **Et** a ueritate et. **Necessitas** prima est auditorū peruersitas in audiendo. ut uilia nolūt audire sed curiosa. **Dicit** ergo quantū ad primū. **Instaura** dum nolūt audire sanā doctrinā. **Qui** erit rēpus quādo erunt mali doctores. **Actū. 20.** **Ego** scio quoniam lupi rapaces intrabūt in uos post discessionē meam et. **U**nde dicit. **Non** sustinebūt. id est erit eis odiosa uera doctrina. scz xpi. **Proverb. 8.** **Iusti** sunt omnes sermones mei. nō est in eis prauū quid neq̄ peruersus et. **Alia** peruersitas: quia uolūt inordinate audire curiosa et noxia. **Proverb. 1.** **Esque** quo paruuli diligitis insantiā. et stulti ea que sunt sibi noxia cupiēt et imprudentes odibūt scientiam. **I**deo dicit. **Sed** ad sua desideria coaceruabunt. id est multiplicabūt et. **Contra** quos dicitur **Jacobi. 3.** **Nolite** plures magistri fieri fratres mei: scientes quoniam malus iudiciū sumitis. **Et** est coaceruatio quādo indigni et insufficientes multiplicant. et magis coaceruatio est si fiant quattuor: indigni et si centum boni. quia ut habet **Sapi. 6.** **Multitudo** sapientū sanitas est orbis terrarū et. **Eccl. 30.** **Loquimini** nobis placetia. **Et** hoc est scdm sua desideria. quia unus uult audire unū. alius alius. et sic querunt diuersos magistros. **Et** dicit. **Prurientes** auribus. scz auditores. **Pruritus** dicit habere in pedibus qui nō uult quiescere. **In** auribus uero qui semper audire uult noua inaudita et curio-

Explanatio sancti Thome

sa et quādoq; noxia. **Actu. 17.** Athenienses ad nihil aliud vacabant nisi aut discere aut audire aliquid noui. Et ideo multiplicat doctrina heretica. **Proverb. 19.** Aque furtiue dulciores sunt et panis absconditus suauior. **Et Consequēter cū dicit. Et a veritate etc.** exponit dictū et primo exponit quod dixerat q; sanaz doctrinā non sustinent cū dicit. **A veritate etc.** Sana doctrina est quādo non habet admixtā falsitatē. Ergo sanam doctrinā non sustinet dum veritatē nolunt audire. **Dee. 4.** Non est veritas et nō est misericordia et nō est scientia in terra etc. **Jo. 8.** Si veritatē dico vobis: q̄re nō creditis mihi? etc. **Secūdo q; dixerat coaceruabit etc.** exponit cū dicit. **Ad fabulas autē conuertent.** Fabula est composita ex miris in quibus deficit veritas. Et talia homines habentes in auribus pruritiū volunt audire. **1. tymoth. 4.** Ineptas et inanēs fabulas deuota etc. **Deinde cū dicit. Tu nō etc.** ponit necessitatē ex parte thomei cui erat officii commissum: et ideo necessariū erat q; predicaret. Et p̄mo monet eum ad sollicitudinē. **Secūdo** inducit eum ad laborē. **Tertio** moderatē laborez. **Dicit ergo. Tu vero etc.** Quasi dicat. **Isti sic faciūt. Tu vero etc.** **Matth. 24.** Vigilate quia nescitis quā hora dñs vester venturus sit etc. **Luce. 2.** Et pastores erāt in regione eadē vigilantes et custodientes vigilias noctis supra gregē suū etc. **Ro. 12.** Qui p̄est in sollicitudine. **Sed** quia sollicitudo sine labore inanis est. ideo primo iudicat ad vniuersaliter laborandū. **Secūdo** determinat in quo est laborandū. **Tertio** laborandū necessitatē. **Dicit ergo. Vigila et sic q; aliq; quid facias. et ideo labora. Sap. 3.** Bonoz laborz gloriosus est fructus etc. **Et hoc** in oibus. id est in omni genere hominū. **Esa. 32.** Beati qui seminatis super omnes aequas etc. **Marci vlti.** Predicāte euangeliū omni creature. **Unde** mox determinat in quo est laborandū dicit: **Opus** fac euangeliste. id est euangeliza. **Hoc** em̄ est noble opus: quia ad hoc x̄ps est missus. **Luce. 4.** Alijs ciuitatibus oportet me euangelizare quia ideo missus sum **Esa. 41.** Primus ad syon dicit. Ecce adsum et hierusalem euangelizā dabo. **Euangelista** autē dicitur aliq; qui scripsit euangeliū. et sic sunt quattuor. quōz qui predicat sp̄m. et sic dicit hic. et **Ephe. 4.** Necessitas aut huius laboris q; est ministeriū tuū. et ideo tibi commissum implet: scz predicādo. **Col. 4.** Dicit archippo. vide ministeriū quod accepisti in dño vt illud impleas. **Ille** autē implet officiu; euangeliste qui verbo predicat et opere implet. **Actu. 1.** Cepit iesus facere et docere. **Consequēter** inducit ad moderantiā dicens: **Sobrius** esto. vel sobrietas est corporali que decet p̄dicatōz. **Sobrietas** em̄ est inimica sapientiē. **Ecl. 2.** Cogitauit abstrahere a vino carnē meā. **Vel** potius sobrietas ponit hic p̄ discretiōē. **Actu. 26.** Verba sobrietatis et veritatis eloquor. **1. petri. 5.** Sobrius estote etc.

lectio secunda.

Ego enim iam delibor: et tempus resolutionis mee instat. Bonum certamen certauit: cursum consummaui: fidem seruaui. In reliquo reposita est mihi corona iusticie: quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Non solum autē mihi: sed et his qui diligunt aduentū eius. **Supra** monuit eū vt instaret doctrine. et hoc propter audientē et propter ip̄m tymotheū: hic inducit tertiā necessitatē ex parte apostoli. et est quia in breui erat subtrahendus de mūdo. **Et** primo p̄nūciat suaz mortē immē

nerē. **Secūdo** mandat q; v̄sitet eū ibi. **Festina** etc. **Et** ca primū duo facit. **Primo** designatur instantia mortis eius. **Secūdo** securitas mortis ibi. **Bonū certamē** etc. **Et** ca primū duo facit. q; primo nūciat passiones q̄s patiebat. **Secūdo** p̄dicat mortē que exspectabat ibi. **Et** ip̄us mee etc. **Quantū** ad primū dicit **Ego** em̄. quasi dicat. **Statū** ego delibor. **Sanctoz** autē passio dicit imolatio. **Phil. 2.** Si et si imoloz sup sacrificiū et obsequiū fidei vestre gaudeo etc. **ps.** Tibi sacrificabo hostiā laudis. **s.** p te patiendo. **Antiquus** in sacrificijs que ex humidis offerbant quedā fiebant p̄gustatiōes. et he vocabant delibatiōes. **Rom. 11.** Quasi delibatio sancta est et massa etc. **Et** ideo vocat passiones iminentes delibatiōes. **Et** quāuis iam diu sim has expertus tempus tamē resolutionis mee instat. **Est** aut duplex resolutio. scz aie a corpe. **Ecl. vlt.** Et reuertat puluis in terraz suam vnde erat. et sp̄s redeat ad deū qui dedit illū. **Item** est resolutio corporis in puluē. **Heb. 3.** Puluis es et in puluē reuertēris. **Deinde** cum dicit. **Bonū** etc. ostendit securitatē sue mortis. **Sed** sciendū est q; est differentia inter mortē iusti et peccatoris. quia vt dicit **Proverb. 11.** Mortuo homine impio nulla erit vltra spes. **Quia** em̄ spem habet in istis rebus trasitōzijs. ideo spem nō habet in eternis. **Sed** iustus habet spem in eternis et nō in terrenis. **Primo** ergo ponit meritū sue securitatis. **Secūdo** securitatē de premio. **ibi.** In reliquo etc. **Meritū** huius vite est in tribus. scz **In** resistēdo malis. **In** p̄ciendo in bonis. **In** bene vtēdo dei donis. **Primo** dicit quoddā certamen. **Sed** certamen dicit bonū: primo s̄ sit pro bonis pura si sit pro fide et iusticia sicut apostoli. **Iude. 1.** De cōmuni vestra salute necesse habui scribere vobis de precas sup certari semel tradite sanctis fidei. **Ecl. 4.** Pro iusticia agonizare p̄ anima tua et vsq; ad mortē certa p iusticia. **Secūda** p̄pter modū certaminis: si scz sollicitē et legitime certet supra. **2.** **Nō** coronabit nisi qui legitime certauerit. **1. corinth. 9.** Sic pugno nō quasi aere; verberās sed castigo corpus meū etc. **Tertio** p̄pter difficultatē certaminis **Sap. 10.** **Et** certamen forte dedit illi vt vinceret etc. et profectū in bonis quod est. **Sed** nō rat cursum. **1. corinth. 9.** Sic currite vt cōprehendatis etc. **Et** dicit cursum p̄fectus sanctoz: quia cū festinatōe currūt vt meliores cōsumāt agitati stimulis charitatis. **Heb. 4.** Festinemus ergo ingredi in illā requiē etc. **ps.** **Et** iam mandatorz tuoz cucurri. **Sed** adhuc certamē et cursum mortis restabat ergo nō consummauerat cursum nec certauerat. **Dicendū** est q; sicut homo qui bene incipit et intendit finire habet perfecte. sic et apostolus iaz em̄ inceperat et finire intendebat. **Bonus** vsus donozum dei est duplex. scz cōseruatio fidei. et ideo dicit. **Fidei** seruauit quod facit qui vitē donis dei ad gloriā dei et salutē proximoz. **Matth. 24.** **Quis** putas est fidelis seruus et prudens quē constituit dominus super familiā suam? etc. **1. tymoth. 1.** **Fidelē** me existimaui ponens in ministerio etc. **Vel** seruauit in me virtutē fidei. **Rom. 14.** **Omne** quod nō est ex fide peccatū est etc. propter qd. **Mat. 10.** **Estote** prudentes sicut serpētes. id est custodite fidē tanq; caput et fundamentū virtutis. **Deinde** cū dicit. **In** reliquo etc. ponit spes de premio quod primo ponit. **Secūdo** ostendit datorē eius. **ibi.** **Quam** reddet etc. **Tertio** ponit participes premij **ibi.** **Qui** diligūt etc. **Dicit** ergo. **Et** quo pugnaui et cursum consummaui: nihil restat nisi q; coroner. **Corona** iusticie dicit quam deus ex sua iusticia reddet. **Sed** contra: quia vita eterna ex gratia dat. **Rom. 6.** **Gratia** dei vita eterna. et cap. 8. **Nō** sunt condigne passiones huius temporis ad futurā gloriam etc. **Non** ergo ex iusticia. **Respondeo.** **Dicendū** est

in epistolam II ad Timotheum III

q̄ est ibi gratia quantum ad radicem merendi. iusticia quã tum ad actũ qui procedit ex voluntate. vel corona que datur ex iusticia: quia datur iustis scdm̄ opera iusta. **Isaie. 3.** Dicitur iusto quontã bene quontã fructum adinventionũ suarũ comedet etc. **Hec corona duplex est.** que vnam principalem. quedã secundaria. Prima est premiũ essentiale que nihil est aliud q̄ gaudium de veritate. **Esa. 28.** In illo die erit dominũ exercitũ corona glorie et seruum exultationis residuo populi sui etc. **Deus est ergo corona nostra.** Secũda est corona que datur specialibus operibus et hec est aureola. et vna debet martyribus. **supra. 2.** Non coronabit nisi qui legitime certauerit etc. et ad hoc est quod dicit. **Bonũ certamen certauit. Alia datur virginibũ. Sapient. 4.** In perpetuũ coronata triũ phat incoquinatorũ certaminũ premiũ vincens etc. **Et ad hoc est. Cursum consumaui. Apocal. 14.** **Di sequitur agnũ etc.** Tertia est doctorũ. **Proverb. 4.** Dabit capitũ tuo augmenta gratiarũ et corona inclita proteget te **Et ad hoc dicit. Fides seruauit. Et dicit reposita. i.** finem eternã predestinationẽ referuata. **supra. 1.** Scio cui credidi et certus sum: quia potens est depositũ meũ seruare in illũ diem. **¶ Dato: huius est deus. ideo dicit quã reddet mihi dominus. scz per suã iusticiã in illa die. Naz hec est corona glorie. et hec est duplex. scz anime: et hec reddit sanctis in illa die. id est in morte. Unde hic dicit Tempus mee resolutionis instat. 2. corinth. 5.** Si terris restis domus nostra huius habitatiõis dissoluat q̄ edificatiõẽ habemus ex deo etc. **Alia est corporis: et hec p̄detur in illa die scz iudicij. 1. corinth. 15.** **Seminat in ignobilitate etc. Participes huius sunt omnes sancti. An de dicit. Non solũ etc. scz reponit Apocal. vlti.** Veni domine iesu. **Canti. 5.** Veniat dilectus meus in ortus suũ vt comedat fructũ pomorum suorum etc. **Qui non diligunt deũ nihil habent: vt diligant aduentũ eius. Amos. 5.** **¶ De desideratibus diem dominũ: quia corona solũ charitatis debetur. Job. 14.** Qui diligit me diligit a patre meo et ego diligam eũ et manifestabo ei meipm̄.

Lectio tertia.

Festina ad me venire cito. Demas enim me dereliquit diligens hoc seculũ et abiit thessalonicã: crescens in galatiam. tytus in dalmaciam. lucas est mecum solus. **¶ Arcum assume: et adduce tecum. est enim mihi utilis in ministerio. Tythicũ autem misi ephesum. Pennulã quã reliqui troade apud carpũ veniens affer tecum: et libros maxime autem membranas. Alexander arius multa mala mihi ostendit: reddet illi dominus scdm̄ opera eius: quem et tu deuota. Valde enim resistit verbis nostris. In prima mea defensiõẽ nemo mihi affuit: sed omnes me dereliquerunt. non illis imputetur. Dominus autem mihi assistit et confortauit me. vt per me predicatio impleatur. et audiant omnes gentes. et liberatus sum de ore leonis. Liberauit me dominus ab omni opere malo. et saluum faciet in regnũ suum celeste. cui gloria in secula seculorum. amen. Saluta priscã et aquilã et onesiphori domũ. Erastus remansit**

corinthi. trophimũ autem reliqui infirmũ mylethi.

Rogari visitari. Et primo vocat eũ ad se. Secũdo signficat suũ statum ibi. Alexander etc. Tertio cõcludit epistolã salutatiõẽ ibi. Salutant te etc. Item primo m̄ datur vt veniat. Secũdo assignat ei sociũ ibi. Marcũ assũme etc. Tertio ostendit quid dederat ibi. Pennulã etc. Circa primũ duo facit. quia primo vocat eũ. Secũdo causã vocatiõis assignat ibi. Demas etc. Dicit ergo. Quia in breui suũ recessurus de mudo: festina etc. et hoc vt inuicẽ consolarentur et vt iuuarent eũ in predicatiõẽ euangelij: pro quo erat sollicitus in vinculis existens. **Proverb. 18. Frater qui adiuvat a fratre quasi ciuitas firma. Causã vocatiõis est. quia societate debita erat deditus. **Et primo a quodã qui propter suã culpã recesserat. Secũdo quia quosdã miserat ad predicandũ. Dicit ergo. Demas em̄ etc. i. proposuit amorẽ huius seculi amorĩ meo. 1. Job. 2.** Si quis diligit mũdum nõ est charitas patris in eo etc. **¶ Crescens quidã discipulus abiit in galatiam missus ab apostolo. Tytus etiam missus ab eo abiit in dalmaciã. vbi finaliter dicit fuisse episcopus. Job. 38.** Nunquid mittes fulgura et ibũt? **¶ Lucas etc. hunc retinuit in predicatiõẽ euangelij in qua fuit gratiosus. 2. corinth. 8.** Cuius laus est in euangelio per omnes ecclesias. **¶ Deinde eũ dicit. Marcũ etc. assignat ei sociũ etc. Et circa hoc duo facit. quia primo assignat ei sociũ. Secũdo huius ratiõẽ. hic marcus alio nomine dicit iohannes et cõsobrinus barnabe. **Act. 15.** dicit q̄ barnabas volebat assumere marcũ: sed paulus nolebat. **Et ppter hoc dissensio facta est inter eos ita vt discederet ab eis. Col. vlti.** Marcus cõsobrinus barnabe. Ratio est: quia est multipliciter utilis etc. **¶ Tyticũ etc. Deinde eũ dicit. Pennulã etc. Dicit quid portet. Carpus est sanctus quidã. Pennulã scdm̄ hieronymũ erat volumen legis quod habebãt in carta per modũ rotulũ. et hoc vocat pennulã. vel pennula dicitur vestis allqua. Sed scdm̄ crisostomũ erat vestis cõmunis. Et quia apostolus rome erat pauper nõ accipiens ab alijs. ideo voluit vt vestis sibi portaretur. **¶ Paymo dicit q̄ erat specialis vestis in signũ nobilitatis. vnde Actũ. 22.** Paulus dixit se ciuem romanũ. **¶ Pater em̄ pauli seruierat romanis in tharso cilicie: et hoc factus fuit ciuis romanus. et p̄nula erat vestis in signũ consulis. Et forte pater suus erat ibi cõsul. vel p̄nula dicit mantica vbi erat libri quod videt quia sequit. Et libros. Sed quid apostolo de libris pleno spiritu sancto? Item instabat sua resolutio. Respondeo. Dicendũ est q̄ propter duo. Primo vt in legẽdo haberet solaciũ. 1. **¶ Macha. 12.** Habentes solatio sanctos libros qui sunt in manibũ nostris etc. **¶ In libris em̄ est remediũ contra tribulatiões. Vel dicit hoc ne perderent: sed remaneret fidelibus. Item quã tomagis appropinquabat morti tãtomagis instabat seruitio scripturarũ sicut de ambrosio dicit q̄ vsq̄ ad vltimã egritudinẽ non cessauit scribere. Unde scribens illũ psalmũ. Magnus dominus et laudabilis nimis etc. mors tuus est. Membrane sũt carte nõ scripte vel cedule vbi scripserat epistolas vel predicatiões suas. **¶ Deinde eũ dicit. Alexander etc. ostendit que apud ipm̄ fuerunt et q̄ apud ipm̄ sunt. Et primo ex parte hominũ. Secundo ex parte dei ibi. Dominus autem mihi assistit etc. **¶ Iterũ prima in duas. Quia primo significat ei de quodã qui eũ aduersabat. Secũdo de negligẽtia eorũ qui eũ non iuuabant. ibi. In prima mea etc. Item primo premitit culpam inique impugnantis. Secũdo ostendit penã eius futurã ibi. Reddet ei etc. Tertio ostendit quomõ sit etiã scdm̄ ecclesiã puniendus ibi. Quẽ et tu etc. Videt q̄ hic**************